

WERELDBEELD

Tijdschrift voor de Verenigde Naties

Vereniging voor de Verenigde Naties, Jaargang 38, nr. 170, 2014/2 (driemaandelijks) - Afgiffekantoor: 8500 Kortrijk-P-910467-v.u.: J. Wouters

Themanummer
Ontwikkeling

“Wij, de volken van de Verenigde Naties verenigd voor een betere wereld”

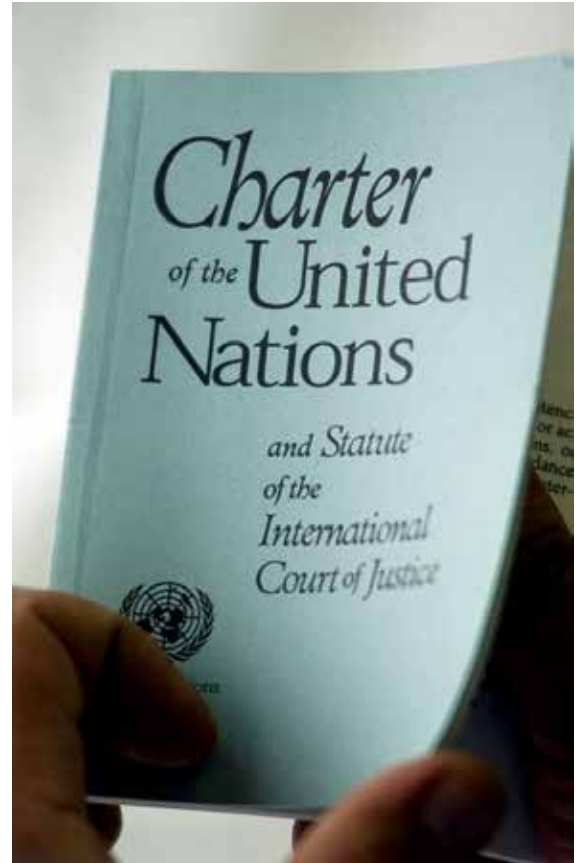
Reeds meer dan 60 jaar zetten de **Verenigde Naties** zich in voor een betere wereld. De werking van de VN kent een wisselend verloop. Toch blijft de VN een belangrijke plaats innemen in het menselijk streven naar een langdurige vrede en duurzame ontwikkeling.

De **Vereniging voor de Verenigde Naties** heeft tot doel de beginselen van de VN te verspreiden en de bevolking bewust te maken van de noodzakelijkheid van internationale samenwerking.

De VVN beoogt in Vlaanderen een betere kennis van en een beter begrip voor de werking en doelstellingen van de VN bij te brengen. Niet alleen de VN zelf, maar ook de verschillende hulporganen en gespecialiseerde organisaties komen aan bod. Als niet-gouvernementele organisatie volgt de VVN eveneens de Belgische inbreng en de mogelijke rol van Vlaanderen binnen de VN.

De VVN wil op een objectieve, kritische en constructieve manier het debat rond internationale samenwerking en de rol die de wereldorganisatie hierbij kan spelen, voeren.

UN Photo #25148

Colofon

Wereldbeeld: Tijdschrift van de Vereniging voor de Verenigde Naties, 4 nrs. per jaar, Jaargang 38, nr. 170, 2014/2

Zetel: Vereniging voor de Verenigde Naties, Deberiotstraat 34, B-3000 Leuven, België, info@vvn.be, www.vvn.be

Verantwoordelijke uitgever: Prof. Dr. Jan Wouters, Voorzitter – Jean Monnet Chair *Ad Personam* 'EU and Global Governance', Directeur Leuven Centre for Global Governance Studies, KU Leuven, Tel. +32 16 32 87 33, jan.wouters@ggs.kuleuven.be

Hoofdredacteur: Kirsten Arnauts, +32 9 210 92 21, kirsten.arnauts@gmail.com

Redactiecomité: Kirsten Arnauts – Francis Baert – Marco Benatar – David Crieckemans – Jan De Bisschop – Melanie De Groof – Sanderijn Duquet – Sander Happaerts – Ria Heremans – Christine Janssens – Veronique Joosten – Frank Maes – Neri Sybesma – Marleen Van der Plaatsen – Jan Wouters

Correspondenten: Dominiek Benoot – Eric De Brabandere – Philip De Man – Jan De Mulder – Jennifer Kesteley – Charlotte Mertens – Ann Pauwels – Cedric Ryngaert

Coverfoto: UN Photo # 510941/Eskinder Debebe – een vrouw bladert door de conferentiedocumenten tijdens de 13de UN Conference on Trade and Development (UNCTAD XIII) in Doha, Qatar, op 22 april 2012, tijdens een ronde tafel debat omtrent “Enhancing the enabling economic environment at all levels in support of inclusive and sustainable development”.

Auteursrichtlijnen: De redactie verwelkomt alle ingezonden artikels en opiniebijdragen over VN-gerelateerde onderwerpen. De volledige auteursrichtlijnen zijn beschikbaar bij de hoofdredacteur en op de website.

Lidmaatschap: 25 euro (> 25 jr.) / 15 euro (< 25 jr.) per jaar te storten op IBAN BE90 0010 4683 6932 met vermelding van “naam + voornaam – Lidmaatschap 2014”

MET DE STEUN VAN
DE VLAAMSE OVERHEID

Lid van de Unie van de Uitgevers
van de Periodieke Pers

Sedert de oprichting van de VN in 1945 was en blijft “Ontwikkeling” samen met “Vrede en Veiligheid” en “Mensenrechten” de onlosmakelijke kernopdrachten van alle VN-lidstaten.

Al deze doelstellingen tot bij het grote publiek brengen, behoort sedert de oprichting van de VVN, nu 38 jaar geleden, dan ook tot de hoofdbekommernis van onze vereniging. Zo stelde Prof. Jef Van Bilsen, onze eerste voorzitter, tijdens de oprichtingsvergadering in Antwerpen: “de VVN wil de breedst mogelijke kringen van de bevolking betrekken bij wat er in de VN omgaat, én tot een intensere opinievorming over VN-problemen bijdragen,” met ontwikkeling als bijzonder aandachtspunt.

2014 en 2015 zijn voor de VN en de VN-verenigingen weer belangrijke tijden voor de invulling van de doelstelling van “sociale en economische ontwikkeling”. Na de grote globale ontwikkelingsconferenties en de ontwikkelingsdecennia van de jaren 90, werd in september 2000 de “Millenniumverklaring” aanvaard, een nieuw plan om voor 2015 de grootste wereldproblemen opnieuw aan te pakken. Dit resulteerde in de “Millenniumontwikkelingsdoelstellingen”, 8 MDG’s met betrekking tot armoede en honger, gelijkheid (in bijzonder inzake gender, universeel basisonderwijs, kindersterfte, kraambensterfte, HIV/Aids, malaria & TBC), betere bescherming van het milieu én een “globaal partnerschap voor ontwikkeling” (zie: www.un.org/millenniumgoals)

Sedert 2000 werd op diverse punten van de MDG’s wel heel wat vooruitgang geboekt, maar helaas té traag en té partieel. Daarom werd van start gegaan met het opzetten van een Post-2015 ontwikkelingsagenda. Bij het verschijnen van dit Wereldbeeld themanummer zijn we aan de vooravond van de komende Algemene Vergadering van de VN in een nieuwe stroomversnelling geraakt.

Ook binnen de VVN ontstond er een nieuwe dynamiek in verband met internationale samenwerking rond ontwikkeling. De vroegere werkgroep “Ontwikkelingssamenwerking” werd omgevormd tot een nieuwe werkgroep “**Internationale samenwerking**”. De werkgroep is samengesteld uit experts uit de praktijk, onderwijsgremia, academische wereld, civiele samenleving en mediakringen alsook uit mensen met ervaring binnen VN-organisaties. Kortom: de werkgroep is de weerspiegeling van de doelgroepen die de VVN wil bereiken én waarmee ze een reëel partnerschap verder wil uitbouwen. De groep werkte een **visie tekst** uit met als de doelstelling: “*Uitgaand van het belang van internationale samenwerking willen we bijdragen aan het ‘engagement’ betreffende duurzame ontwikkeling en globale publieke goederen; dit met het oog op ‘gelijkheid, billijkheid en gerechtigheid’, zoals nagestreefd door de VN en het VN-Handvest.*” De visietekst stelt ook duidelijk dat “*we overtuigd zijn van de onvervangbare rol van de VN, ook al worden zwakheden en gebreken van de organisatie erkend.*”

De werking van dit VVN-platform zal zich toespitsen op het “*informereren, bewust maken, sensibiliseren en duurzaam activeren,*” dit onder meer door het samenbrengen van relevante actoren. De VVN plant dus zich nog actiever in te zetten voor de organisatie van eigen initiatieven betreffende internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling, dit naast het actief meewerken aan initiatieven van andere instellingen, organisaties en bewegingen. Zo streeft de VVN naar actievere bijdrage aan het bestaande netwerk van de “ontwikkelingsdebatten” (BTC, VVOB, VLIR, (ex) VAIS, I.I.I.I.I & VVN).

In de komende maanden plant de VVN seminars rond thema’s als: het recht op ontwikkeling, het integreren van mensenrechten in internationale samenwerking voor duurzame ontwikkeling en ongelijkheidsvraagstukken.

De inhoud van onderhavig tijdschrift sluit perfect aan bij deze nieuwe wind.

We lezen immers bijdragen over cruciale aspecten van duurzame ontwikkelingsprocessen, billijke samenwerking, sociale inclusie, rechtvaardige internationale handels- en financiële instrumenten, politieke mechanismen en praktijk ervaringen.

Zo stelt Marcus Leroy de oude “ontwikkelingshulp” in vraag en pleit voor een benadering van “samenwerkingsontwikkeling”. Hoe de opmerkelijke 20ste eeuwse innovatie van het microkrediet niet de hoge verwachtingen kon waarmaken en dus verder met meer realisme moet worden gehanteerd, wordt uiteengezet door Lode Berlage & Namrata Vasudeo Jasrotia. Lore Van den Putte neemt ons mee in de meanders van de impact van handel op sociale ontwikkeling, met het fundamenteel belang van het wereldwijd respecteren van arbeidsstandaarden. Hoe budgetsteun als “instrument voor efficiënte besteding van ontwikkelingshulp” zowel risico’s als opportuniteiten inhoudt op vlak van gendergelijkheid en vrouwenrechten, lezen we in de bijdrage van Petra Debusscher. Boeiend is ook hoe Jan Depreter, Katrien Meeuwissen en Peter Maddens een tipje van de sluier oplichten over de werking van de 5de Commissie van de Algemene vergadering(AV) van de VN die de budgettaire beslissingen van de AV voorbereidt. Ze wijzen tevens op de belangrijke vrijwillige bijdragen van de VN-lidstaten aan de VN-programma’s en fondsen actief op het vlak van duurzame ontwikkeling. In de boekenrubriek wordt het nieuwste World Development Report van de Wereldbank besproken dat als thema heeft: “Risicomanagement als instrument voor ontwikkeling”.

Verder vinden we in dit nummer ook een interview met Christophe Verhellen, de nieuwe Benelux Desk Officer op het Regionaal VN-Informatiecentrum voor West Europa. Na voor de VN-familie te hebben gewerkt in vele landen met moeilijke uitdagingen, namelijk Oeganda, Mauritanië, Kenia en Afghanistan, wil hij vanuit die ervaring mee nadruk leggen op het belang van het beter informeren en meer engageren van de jeugd.

In het ontwikkelingsnummer van 2015 zal U meer kunnen lezen over de resultaten van deze nieuwe VVN-inzet én VN discussies over de Post-2015 agenda. De werkzaamheden van de VN, de overheid en het middenveld kunnen gevolgd worden op www.un.org/millenniumgoals/beyond2015, www.deadline2015.be en www.detijdloopt.be.

Intussen hopen we dat U, als VVN-lid of als VVN-sympathisant, actief zal deelnemen aan deze discussies die essentieel zijn voor het recht op (duurzame) ontwikkeling voor alle wereldburgers. Wellicht kunt U hiervoor ondermeer de VVN monografie “Ontwikkelingslanden en de nieuwe wereldorde” en het VVN pedagogisch dossier over “Duurzame ontwikkeling in de klas” ter hand nemen.

Ria Heremans

Erelid van de VVN en voormalig hoofd van het Regionaal VN-Informatiecentrum in Brussel

Inhoud

Edito <i>Ria Heremans</i>	1
Microkrediet: van hoge naar realistische verwachtingen <i>Lode Berlage & Namrata Vasudeo Jasrotia</i>	5
Negotiating UN Finances: the Functioning of the Fifth Committee of the UN General Assembly <i>Jan de Preter, Katrien Meuwissen & Peter Maddens</i>	12
De EU, België, Vlaanderen en de VN – Begrotingssteun en gendergelijkheid: ook een eigenaarschap voor vrouwen? <i>Petra Debusscher</i>	21
In de kijker – “UN Women en de EU: een Partnerschap voor Gendergelijkheid en de Empowerment van Vrouwen” – Lezing door mevr. Dagmar Shumacher <i>Hanne Cuyckens</i>	26
Actualiteit – Handel en sociale ontwikkeling: diaboliseren of dialogeren? <i>Lore Van den Putte</i>	28
Interview – Christophe Verhellen: De Verenigde Naties, dichterbij dan u denkt <i>Sanderijn Duquet</i>	34
Opinie – Ontwikkelingshulp opnieuw bekeken... en afgewezen <i>Marcus Leroy</i>	38
Nieuws in het kort <i>Steven Dewulf, met een bijdrage van Kirsten Arnauts</i>	41
Leessuggesties <i>Sanderijn Duquet</i>	44
Uw (V)VN kalender <i>Kirsten Arnauts</i>	46

Microkrediet: van hoge naar realistische verwachtingen

Lodewijk Berlage & Namrata Vasudeo Jasrotia¹

Inleiding

Moderne microfinanciering, en in het bijzonder microkrediet, is een opmerkelijke innovatie in de ontwikkelingspraktijk van het einde van de 20ste eeuw. Ze kende uiteraard precedents, onder meer de kredietcoöperaties ontstaan in Europa in de 19de eeuw en de tontines die zowat overal in de wereld terug te vinden zijn. Maar de kredietcoöperaties waren in Europa ver over hun hoogtepunt heen en het mechanisme van de tontines is voor een aantal kredietbehoeften te strak. In vele ontwikkelingslanden hadden overheden instituties en mechanismen opgezet om tegemoet te komen aan de kredietbehoeften van gezinnen met lage inkomens, voornamelijk door in rurale zones krediet te verstrekken aan gunstige, zeg gesubsidieerde, voorwaarden. Maar veelal hadden lokaal invloedrijke personen zich die kredieten toegeëigend en waren ze bovendien slechte debiteuren: in de meeste ontwikkelingslanden lag het terugbetalingspercentage ongeloflijk laag, tussen vijf procent en veertig procent (zie het handboek microfinanciering van Armendáriz de Aghion en Morduch, 2005). Bij gebrek aan eigen sparen en aan toegang tot krediet van banken en andere formele financiële instellingen moesten gezinnen met lage inkomens om tijdelijke inkomstekorten te overbruggen en eenmalige uitgaven te financieren zich wenden tot zogenaamde informele bronnen van krediet: familie en vrienden en lokale geldleners. Leningen van familie en vrienden zijn gewoonlijk goedkoop, maar het bedrag ervan is beperkt; de geldleners eisen hoge interesten, tot 10% per maand en zelfs meer. In deze toestand kwam er verandering toen in de loop van de jaren tachtig van vorige eeuw nieuwe kredietinstellingen opgericht werden om kleine kredieten te verstrekken (en eventueel spaargeld in kleine bedragen in te zamelen). Het best gekende voorbeeld is de Grameen Bank in Bangladesh die na voorafgaande experimenten van haar stichter, Muhammad Yunus, formeel als een bank werd opgestart in 1983. Maar ook elders zagen rond dezelfde tijd initiatieven het licht om in de krediet- en eventueel ook de spaarbehoeften van arme bevolkingsgroepen te voorzien. Zo activeerde in

Indonesië de Bank Rakyat Indonesia haar systeem van dorpsbanken door er microkredietcentra van te maken en werd in Bolivia in 1986 een NGO opgezet om microkredieten te verstrekken die in 1992 werd omgevormd tot de Banco Solidario, beter gekend als Bancosol. In India werden in de tweede helft van de jaren tachtig Self Help Groups opgestart, groepen van een vijftiental personen die de economische activiteit van de leden moesten bevorderen, onder meer via onderling sparen en lenen, maar ook via bankkredieten die deze groepen zouden verkrijgen.

Secretaris-generaal Ban Ki-moon ontmoet de oprichter van de Grameen Bank of Bangladesh en winnaar van de Nobelprijs voor de vrede (2006) Muhammad Yunus, op het hoofdkwartier van de VN in New York, 16 november 2006 – UN Photo/Paulo Filgueiras

Sindsdien werden zowat in alle ontwikkelingslanden instellingen voor microkrediet opgestart, de Microfinancieringsinstellingen (MFIs). De meeste initiatieven van microkrediet begonnen als onderdeel van NGOs met hoofdzakelijk sociale doelstellingen. Maar geleidelijk werden de meest succesvolle NGOs omgevormd tot formele financiële instellingen of brachten NGOs hun financiële activiteiten onder in aparte financiële instellingen. Een aantal nieuwe MFIs breidden hun kredieten snel uit. Veelal ging dat gepaard met een geleidelijke verschuiving van hun doelstellingen, van hoofdzakelijk sociale objectieven naar het maken van winst. Intussen werd de microfinancieringsbeweging

wereldwijd bekend. Ze kende een hoogtepunt met de eerste Microfinancieringstop in 1997 toen als objectief werd gesteld 100 miljoen gezinnen te bereiken tegen 2005. Op de top in 2006 werd het objectief opgetrokken tot het bereiken van 175 miljoen gezinnen en het uit de armoede halen van 100 miljoen gezinnen tegen 2015 (zie www.microcreditsummit.org).

Wat verklaart het succes van de moderne microfinanciering, en meer bepaald van het moderne microkrediet? Uiteraard zijn er een aantal verklaringen, maar de kern is het openen van de toegang tot krediet voor arme bevolkingsgroepen door financieel duurzame instellingen, waarbij financiële duurzaamheid staat voor kostendekking en winst. Via verbeterde toegang tot krediet zouden arme ontleners microbedrijven kunnen opstarten of uitbreiden en dat zou bijdragen tot verhoogde inkomens en de consumptie-uitgaven voor hun gezinnen. Maar dat was slechts mogelijk indien nieuwe, innovatieve technieken van kredietverlening werden geïntroduceerd die de betaling van interest op en de terugbetaling van kleine leningen zouden verzekeren aan zo laag mogelijke kosten. Innovaties waren onder meer kredietverlening in het kader van groepen waarvan de leden hoofdelijk aansprakelijk waren voor de lening van elk lid, strakke terugbetalingsschema's, bankagenten die naar de dorpen gingen en de belofte van verhoogde leningen na tijdige terugbetaling.

Uiteraard zouden de MFIs in een aanvangsfase hun kosten niet kunnen dekken en nood hebben aan steun van buitenaf, in de vorm van giften of goedkope leningen van overheden of van buitenlandse donoren. Maar door een schaaluitbreiding gecombineerd met het drukken van hun kosten zou na verloop van tijd hulp van buitenaf overbodig worden. Voor donoren van ontwikkelingshulp waren dit aantrekkelijke initiatieven: de hulp die ze boden, zou zichzelf geleidelijk overbodig maken door het tot stand komen van duurzame financiële instellingen. Buitenlandse hulp stroomde dan ook naar initiatieven van microfinanciering; microkrediet werd een hype.

Maar geleidelijk rezen er twijfels over de vraag of krediet aan arme debiteuren kon gecombineerd worden met financiële duurzaamheid en of microkrediet wel het wondermiddel was om de welvaart van arme gezinnen te bevorderen. Reeds in 1996 wezen Hulme en Mosley in een veel geciteerde studie gebaseerd op case studies van een aantal MFIs erop dat microfinanciering onmogelijk aan alle verwachtingen kon voldoen. Het scepticisme over de impact van microkrediet is geleidelijk toegenomen. Symptomatisch daarvoor zijn de titels van boeken zoals "What's Wrong with Microfinance?" (Dichter and Harper, 2007) en "Why Doe-

sn't Microfinance Work? The Destructive Rise of Local Neoliberalism" (Bateman, 2010). Dat scepticisme staat in schril contrast tot de triomfberichten die de MFIs zelf periodisch de wereld instuurden over hoge terugbetalingspercentages en de positieve effecten van microkrediet op ondernemerschap en de welvaart van arme kredietnemers.

In deze tekst gaan we nader in op een aantal studies over microkrediet en op problemen op het terrein. We belichten drie thema's. Ten eerste gaan we aan de hand van literatuurstudies na of MFIs er inderdaad in slagen krediet aan arme gezinnen te combineren met financiële duurzaamheid. Ten tweede hebben we het over crises in de microkredietsector; daarbij besteden we speciaal aandacht aan de crisis van 2010 in Andhra Pradesh, India. En ten derde trachten we gebaseerd op recente impactstudies de effecten van microkrediet te identificeren.

Vooruitlopend op de verdere uiteenzetting geven we hier al de voornaamste bevindingen. Vooreerst is het mogelijk dat MFIs erin slagen krediet aan arme debiteuren te combineren met hun eigen financiële duurzaamheid. Ten tweede kan een snelle expansie van microkrediet leiden tot ontsporingen en crises die mogelijke uitwassen bloot leggen. De derde vaststelling is wellicht de belangrijkste: microkrediet verbetert de toegang van arme gezinnen tot krediet, maar het effect ervan op ondernemerschap, welvaart van gezinnen en het mondig maken van vrouwen ("empowerment") lijkt beperkt.

Krediet aan armen en financiële duurzaamheid

Het belangrijkste pluspunt van de moderne microfinanciering was het vooruitzicht van toegang voor arme bevolkingsgroepen tot leningen (en eventueel spaarproducten) bij financieel duurzame formele of semi-formele financiële instellingen. Duurzaamheid van financiële instellingen kan bepaald worden in termen van lopende activiteiten: een financiële instelling is operationeel duurzaam indien haar inkomsten volstaan om haar werkingskosten en de kosten van niet-terugbetaalde kredieten te dekken. Is een financiële instelling niet operationeel duurzaam, dan is ze aangewezen op een voortdurende subsidiestroom van de kant van de overheid of van donoren. Financiële duurzaamheid omvat operationele duurzaamheid plus de mogelijkheid om alle fondsen aan te trekken tegen marktvoorwaarden. Dat giften en zachte leningen een bron van fondsen zijn voor een financiële instelling is als zodanig geen probleem. Maar het houdt wel het

risico in dat die stroom van goedkope fondsen ooit opdroogt. Daarom is het verkieslijk dat een financiële instelling in staat is haar fondsen aan te trekken aan marktvoorwaarden.

Begunstigden van het Grameen Bank project ter uitroeiing van armoede stellen hun geweven manden tentoon op de plaatselijke markt in Bogra, Bangladesh – UN Photo/Mark Garten

De eerste MFIs begaven zich op weinig gekend terrein: kleine leningen aan personen die tevoren als “non-bankable” beschouwd werden. Bovendien moesten ze door een opstartingsfase heen. Het was daarom niet verwonderlijk dat ze aangewezen waren op steun van buitenaf. Maar de hoop was wel dat ze, naargelang ze ervaring zouden opdoen en hun operaties zouden uitbreiden, in staat zouden zijn hun operationele kosten te dekken en geleidelijk ook hun fondsen aan marktvoorwaarden aan te trekken.

Na verloop van tijd ontstonden in de microkredietsector twee stromingen. De ene bleef de nadruk leggen op het verlenen van krediet aan arme bevolkingsgroepen, ook al waren daartoe subsidies nodig; de andere legde de klemtoon op financiële duurzaamheid, daaronder verstaan winst. De groei van een aantal MFIs die uitdrukkelijk voor winst gingen, bewees dat de tweede strekking begon te domineren. De vraag was of deze MFIs winst konden maken en toch hun kredietverlening konden blijven concentreren op lage-inkomenstrekkingen. Anders geformuleerd was de vraag of er tussen “bereik” (van armen) en financiële duurzaamheid een afruil (“trade-off”) bestond, in de zin dat meer van het ene maar mogelijk was mits minder van het andere.

Empirisch studies daarover werden reeds uitgevoerd op het einde van de jaren negentig van vorige eeuw. Een gekend voorbeeld was vervat in een gekend artikel van Morduch (1999), die zich baseerde op data over 72 MFIs. Hij vond dat de beste financiële resultaten

geboekt werden door MFIs met een breed gamma van debiteuren, dus niet door instellingen die zich specifiek op niet zo arme bevolkingsgroepen richtten. Dat suggereerde dat financiële duurzaamheid kan gecombineerd worden met het bereiken van arme kredietnemers mits ook krediet te verlenen aan de bovenste laag van armen.

De empirische studies kwamen in 2007 in een stroomversnelling met een paper van Cull et al., gebaseerd op 124 MFIs in 49 landen. De data betroffen grote MFIs die geregeld een overzicht van hun activiteiten overmaken aan MIX (afkorting van Microfinance Information Exchange). De auteurs vonden geen verband tussen bereik en financiële duurzaamheid. Maar latere studies, gebaseerd op de werking van meerdere honderden MFIs in vele landen, kwamen tot diverse bevindingen, gaande van een negatief verband tot afwezigheid van een verband en zelfs een positief verband tussen bereik en financiële duurzaamheid. Dat laatste was het geval in een studie van Leuvense onderzoekers (Louis et al., 2013).

Het minste wat we uit al dat onderzoek kunnen besluiten, is dat het niet onmogelijk is voor financiële instellingen om kredieten te verlenen aan arme bevolkingsgroepen en toch kostendekkend te werken. Natuurlijk komt de kostendekking niet automatisch, maar vereist ze een institutioneel en operationeel kader dat bijdraagt tot kostenbeheersing. Bovendien mag niet vergeten worden dat de vermelde onderzoeken betrekking hebben op MFIs van enige omvang die hun resultaten meedelen aan MIX. Daarnaast bestaan er vele kleinere en minder performante MFIs, die het moeilijk hebben niet alleen hun totale, maar ook hun operationele kosten te dekken. Voor deze MFIs blijft financiële duurzaamheid in het beste geval een streefdoel.

Microkredietcrissen

Microkredietinstellingen hebben de gewoonte een uitermate gunstig beeld op te hangen van hun werking en resultaten: ze verlenen krediet aan arme bevolkingsgroepen, dragen bij tot de activiteit van micro-ondernemingen, tot de welvaart van de gezinnen van de kredietnemers en tot het mondig maken van vrouwelijke debiteuren. Bovendien bogen de MFIs op een hoog terugbetalingspercentage en houden ze voor dat ze financieel leefbaar zijn of in die richting evolueren. In deze en de volgende sectie kijken we kritisch naar wat er op het terrein gebeurt. Dat leidt tot een meer genuanceerd beeld. In deze sectie hebben we het over crisissituaties, waarbij we bijzondere aandacht beste-

den aan de crisis van 2010 in de Indische staat Andhra Pradesh. In sectie vier behandelen we impactstudies. In een aantal landen kende het microkrediet een snelle groei, gekenmerkt door de steile toename van het aantal cliënten, van het aantal leningen en van het totale bedrag van toegestane kredieten. Ongewilde neven-effecten van die expansie waren dikwijls toenemende schulden van kredietnemers, een stijgend percentage van wanbetalingen en klachten over het gebruik van morele en eventueel fysische druk op in gebreke blijvende debiteuren.

Zo ondervond op het einde van de jaren negentig van vorige eeuw het boegbeeld van het microkrediet, de Grameen Bank, terugbetalingsproblemen. Een tijdlang werden die toegedekt door nieuwe leningen toe te staan aan kredietnemers die hun lening niet konden terugbetalen. Na een analyse van de situatie besliste de bank haar strategie te veranderen door de hoofdelijke aansprakelijkheid van groepsleden voor de leningen aan individuele leden van een groep af te schaffen, meer flexibele formules voor het toestaan van leningen te introduceren en vooral ook door nieuwe spaarproducten ter beschikking te stellen. Deze nieuwe strategie, de zogenaamde Grameen II, bleek zeer succesvol (zie b.v. Collins et al, 2009, hoofdstuk zes).

Crisissen in de microkredietsector waren er ook in Marokko (beginnende in 2007), in Andhra Pradesh, India (in 2006 en 2010) en in Nicaragua (de no-pago-beweging vanaf 2011). In Bangladesh leidde een hernieuwde snelle uitbreiding van microkrediet in de eerste jaren van deze eeuw tot een aantal probleemsituaties. Een crisis kon in 2007-08 voorkomen worden door onderling overleg tussen de grote MFIs die besloten de toename van hun kredieten te beperken. In de rest van deze sectie gaan we in op de kredietcrisis van 2010 in Andhra Pradesh, de Indische staat met de sterkste uitbreiding van microkrediet.

Zoals reeds vermeld in de inleiding gaat het ontstaan van het microkrediet in India terug op de tweede helft van de jaren tachtig van vorige eeuw toen Self Help Groups (SHGs) ontstonden. Deze groepen van tien tot vijftien personen beoogden de bevordering van de economische activiteiten van hun leden, onder meer door regelmatig sparen en onderlinge kredieten. SHGs konden hun middelen uitbreiden door leningen aan te gaan bij banken en andere formele financiële instellingen. Zulke leningen werden in de hand gewerkt door de beslissing van de National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD) om de leningen aan SHGs te herfinancieren, het Self Help Group Linkage Program. Dat programma was zeer succesvol: het aan-

tal begunstigden en de toegestane kredieten namen snel toe.

Daarnaast kwamen ook een aantal MFIs tot stand, gewoonlijk door de microkredietactiviteiten van NGOs in aparte instellingen onder te brengen, veelal onder de wettelijke vorm van Non-Banking Financial Corporations. Deze MFIs verleende hun kredieten niet in het kader van SHGs, maar van andere vehikels, dikwijls groepen met hoofdelijke aansprakelijkheid naar het Grameen voorbeeld (ook al had de Grameen Bank de hoofdelijke aansprakelijkheid intussen afgeschaft). De verandering van het wettelijke kader ging gepaard met een verschuiving van de objectieven, van sociale doelstellingen naar het hoofdzakelijk nastreven van winst. De nieuwe MFIs hadden globaal minder cliënten en kredieten dan de SHGs, maar ze breidden hun activiteiten pijlsnel uit. Koploper van deze expansie was de Zuid-Indische staat Andhra Pradesh. De groei van de sector in die staat werd in 2006 tijdelijk onderbroken door een crisis in het district Krishna. Daar besliste het districtshoofd ("collector") dat een aantal grote MFIs hun kantoren moesten sluiten en dat hun debiteuren hun leningen niet moesten terugbetalen. De Krishna-crisis werd opgelost met de hulp van de centrale bank, de Reserve Bank of India, en daarna hernam de expansie. Een symptoom daarvan was dat één van de grote MFIs, SKS, in juli 2010 besliste haar aandelen aan te bieden op de beurs, met veel succes.

Maar onmiddellijk daarna waren er toenemende geruchten over een stijgend wanbetalingen, een toenemende schuldenlast bij een aantal debiteuren van microkrediet ten gevolge van leningen aangegaan bij meerdere MFIs en daarmee samengaand excessieve druk van MFI-agenten en van leden van kredietgroepen op debiteuren die hun schuldverplichtingen niet nakwamen. Berichten over zelfmoorden bij kredietnemers met hoge schulden kregen groeiende aandacht in de pers.

In deze situatie vaardigde de regering van Andhra Pradesh op 15 oktober 2010 een decreet uit waarbij ze, met verwijzing naar woekerintrestvoeten en dwangmaatregelen gebruikt bij de invordering van schulden, onder meer de MFIs oplegde hun interestvoeten duidelijk bekend te maken en hun agenten in elk district te registreren. Het decreet verbood het vorderen van intresten boven het nominaal bedrag van een lening (een zinloze beperking) en het toestaan van meerdere leningen aan een zelfde kredietnemer. Het voorzag een verbod op dwangpraktijken bij de terugvordering van leningen op straffe van gevangenis voor de managers. De betrokken MFIs trachtten de schade te beperken door de intrestvoeten op microkredieten te verlagen,

het verband tussen schulden en zelfmoorden te betwisten en door de schuld voor wantoestanden toe te schrijven aan enkele zogenaamde schurken-MFIs. Ze beweerden ook dat het Decreet in feite bedoeld was om de concurrentie tussen de MFIs en het SHG-programma van de Staat Andhra Pradesh in het voordeel van deze laatste te beslechten. Maar het kwaad was geschied: de reputatie van de MFIs was diep geschaad. Indirect kregen de debiteuren van de MFIs het signaal dat ze niet zouden verplicht worden ten allen koste hun leningen terug te betalen. De MFIs zagen zich verplicht een deel van hun leningen af te schrijven. De sector kende een terugval, niet alleen in Andhra Pradesh, maar ook in andere Indische staten. Enkel in de loop van 2012 was er weer groei in de microkredietsector.

Intussen heeft de centrale bank een aantal richtlijnen uitgevaardigd voor Non-Bank Financial Corporations die microkredieten verlenen. De richtlijnen omvatten kapitaalvereisten en beperkingen op de aangerekende intrestvoeten (10 à 12 percent boven de intrestvoeten die de NBFCs zelf betalen). Een voorstel van wet op het microkrediet is voornamelijk niet door het parlement geraakt.

De microkredietcrisis in Andhra Pradesh heeft een aantal problemen in het licht gesteld. Drie daarvan zijn het gevaar van excessieve schulden, dwangmaatregelen bij de invordering van leningen en vermeend hoge intrestvoeten. Excessieve schulden zijn een probleem in situaties waarin meerdere MFIs zich snel willen uitbreiden in eenzelfde gebied. Het gevaar bestaat dat MFIs dan leningen toestaan aan debiteuren zonder te verifiëren of die reeds uitstaande leningen hebben en of ze in staat zullen zijn hun schulden terug te betalen. Debiteuren met excessieve schulden kunnen trachten hun problemen op te lossen door nieuwe leningen aan te gaan, eventueel zelfs bij lokale geldleners, waardoor de cirkel rond is.

Morele en fysieke druk op debiteuren die hun schuldverplichtingen niet nakomen is een inherent probleem van microkrediet. Zowel leden van groepen met hoofdelijke aansprakelijkheid als MFI-agenten hebben er belang bij om met alle middelen in gebreke blijvende debiteuren ertoe aan te zetten hun schuld terug te betalen. De vermeende solidariteit tussen leden van kredietgroepen kan overslaan in excessieve druk bij dreigende wanbetaling. MFI-agenten zijn geneigd druk uit te oefenen omdat hun instelling hen onder meer

beoordeeld op de terugbetaling van de toegestane leningen.

Het probleem van zogenaamde hoge intrestvoeten toegepast door MFIs wordt dikwijls emotioneel benaderd. Waarom zouden cliënten van MFIs hogere intrestvoeten moeten betalen dan die van banken? Bovendien kunnen politici zich gemakkelijk populair maken door beperkingen op de aangerekende intrestvoeten te eisen. Maar vermits het om de kost van krediet gaat, is een zakelijke benadering aangewezen. MFIs die financieel duurzaam willen zijn, moeten al hun kosten dekken en liefst nog wat winst maken met het oog op hun uitbreiding. In Andhra Pradesh werden intrestvoeten toegepast tussen 25 en 30 percent. In het licht van de kosten van microkrediet waren die niet excessief. Bovendien waren de intrestvoeten op microkrediet in Zuid Azië lager dan in andere delen van de wereld. Zo rekende in Mexico Compartamos, de enige MFI die vóór SKS naar de beurs was getrokken, een intrestvoet aan van 60 percent. Elders pasten een aantal MFIs nog hogere intrestvoeten toe.

De impact van microkrediet

De oorspronkelijke doelstellingen van microkrediet waren de bevordering van micro-ondernemingen, de verhoging van de welvaart van arme gezinnen en het mondig maken ("empowerment") van vrouwelijke kredietnemers. Zijn de MFIs daarin geslaagd? Dat kan enkel geverifieerd worden aan de hand van zorgvuldige impactstudies. En inderdaad zijn er duizenden impactstudies gemaakt. Maar de meeste studies zijn methodologisch niet goed onderbouwd.

Een voor de hand liggend bezwaar is een gebrek aan objectiviteit. Zo kan men moeilijk verwachten dat een studie over de impact van de leningen van een MFI uitgevoerd door die instelling zelf of in opdracht ervan objectieve resultaten oplevert. Maar er zijn ook minder voor de hand liggende en diepere problemen. Een methode om de effecten van microkrediet te meten bestaat erin de evolutie van de activiteiten of de consumptie van begunstigden van microkrediet te vergelijken met die van gezinnen zonder. Daarbij bestaat gevaar van vertekening omdat de personen die microkrediet verkrijgen wellicht andere, gunstige, kwalificaties hebben vergeleken met personen zonder microkrediet. Indien die eigenschappen observeerbaar zijn, dan kan daarmee in de impactstudie rekening gehouden worden. Maar als het gaat om niet-observeerbare eigenschappen rijst er een probleem van selectievertekening. Een analoog probleem van vertekening rijst bij de selectie van lokaliteiten indien MFIs nieuwe kredietprogram-

ma's opstarten in lokaliteiten waar ze de meeste kansen van succes hebben. De geselecteerde lokaliteiten kunnen beter presteren dan niet-geselecteerde omdat de eerste niet-observeerbare voordelen hebben vergeleken met de tweede. Dat noemt men plaatsingsvertekening. Beide problemen kunnen opgevangen worden door uit een verzameling van kandidaat-kredietnemers of van lokaliteiten lukraak kandidaten of lokaliteiten te kiezen. Die vormen dan de te behandelen groep, terwijl de niet-geselecteerde kandidaten of lokaliteiten de controlegroep vormen. Zulke experimenten noemt men gerandomiseerde gecontroleerde experimenten (randomized controlled trials, RCTs). Zulke experimenten hebben zelf ook tekortkomingen. Zo worden de resultaten typisch gemeten anderhalf à twee jaar na de toekenning van kredieten of de start van een kredietprogramma. Ze missen daarom de mogelijke resultaten op langere termijn. Niettemin lijkt dit de meest betrouwbare methodologie voor een impactevaluatie.

Vooraleer de resultaten van RCT-impactstudies te bespreken, beschouwen we een recente analyse van de impact van microkrediet in Bangladesh van de hand van Khandker en Samad (2014). Dat is wellicht de beste impactstudie die geen gebruik maakt van RCT-methodologie. Ze is gebaseerd op drie surveys van meer dan 1500 gezinnen, die werden uitgevoerd in 1991-92, 1998-99 en 2010-11. De auteurs gaan het verband na van microkrediet (verleend aan mannen, dan wel vrouwen) met onder meer het inkomen, de consumptie-uitgaven en de niet-land activa van de gezinnen van kredietnemers. Ze stellen een verband vast tussen microleningen aan vrouwen en het inkomen, maar niet de consumptie-uitgaven van hun gezinnen, terwijl voor microleningen aan mannen juist het omgekeerde geldt. Maar dat resultaat is afhankelijk van de gebruikte schattingsmethode en dus niet robuust. De auteurs vinden wel een statistisch significant en robuust verband tussen microkrediet, zowel aan mannen als aan vrouwen, en de niet-land activa van de betrokken gezinnen.

We vergelijken deze bevindingen met die van het beperkt aantal RCT-impactstudies die tot nog toe uitgevoerd werden (voor een ruimere bespreking verwijzen we naar het overzichtsartikel van Banerjee, 2013). Deze studies vinden geen impact van microkrediet op de gezinsconsumptie. Maar sommige studies vinden een impact op de uitgaven voor duurzame consumptiegoederen, inclusief de verbetering van de woning, en een negatieve impact op uitgaven voor alcohol, tabak, maaltijden buiten het gezin, enz. Deze bevindingen zijn in lijn met die van Khandker en Samad, als we rekening houden met het gebrek aan robuustheid van

het verband tussen microkrediet en de gezinsuitgaven dat die auteurs vonden.

De paper van Khandker en Samad bevat geen bevindingen over het verband tussen microkrediet en micro-ondernemingen. RCT-impactevaluaties onderzochten dat verband wel en vonden weinig tot geen impact op het opstarten of de uitbreiding van micro-bedrijven. Ze vonden ook geen bewijs dat microkrediet in het algemeen een positief effect heeft op de winsten van microbedrijven. Wel waren er aanduidingen dat het de winsten van grotere micro-ondernemingen doet stijgen. Tenslotte vonden de RCT-impactstudies geen effect van microkrediet op de rol van de vrouw in het gezin.

De RCT-impactstudies vonden wel een andere belangrijke impact van microkrediet: het verbetert voor de begunstigen de toegang tot krediet, zowel micro- als ander krediet. Microleningen komen dus niet in de plaats van andere vormen van krediet, maar komen er (gedeeltelijk) bovenop. Voor arme gezinnen is toegang tot krediet – en tot spaarproducten – uitermate belangrijk. In hun boek "Portfolios of the Poor" hebben Collins et al (2009) benadrukt dat arme gezinnen nood hebben aan krediet – en aan sparen – om hun dagdagelijkse consumptie te financieren gezien ze onregelmatige inkomens hebben. Bovendien moeten ze af en toe buitengewone uitgaven kunnen doen, b.v. voor een huwelijk of voor gezondheidszorgen. Daartoe gebruiken ze een gamma van spaarproducten en kredieten. De mogelijkheid van microkrediet is een belangrijke aanwinst voor hen, op voorwaarde dat het aanbod ervan flexibel is.

Het voorgaande maakt ook duidelijk dat microkrediet geen "panacea" is voor de vermindering van de armoede – zoals Mosley en Hulme (1996) het bijna twintig jaar geleden al stelden. Er kan ook niet verwacht worden dat het substantieel bijdraagt tot economische groei. Micro-ondernemingen produceren meestal gebruikelijke producten voor een markt met vele concurrenten en hebben beperkte groeimogelijkheden, zoals Bateman (2010) uitgebreid argumenteerde.

Conclusie

Moderne microfinanciering, en in het bijzonder microkrediet, begon zijn opmars dertig jaar geleden. De initiatiefnemers, practici en hulpdonoren, stelden er hoge verwachtingen in: verbetering van de welvaart van de betrokken gezinnen, bevordering van micro-ondernemingen en "empowerment" van vrouwen, dat alles gecombineerd met financieel duurzame financi-

ele instellingen. Heeft de microfinanciering deze verwachtingen waar gemaakt?

Aan de positieve kant kunnen we stellen dat nieuwe microfinancieringsinstellingen erin geslaagd zijn kleine leningen toe te staan aan arme bevolkingsgroepen, zowel op het platteland als in steden. Minstens een aantal van die instellingen kunnen hun kosten dekken en maken winst. Dat gebeurt uiteraard niet automatisch. Zoals voor andere ondernemingen is dat enkel mogelijk indien MFIs hun kredietactiviteiten en kosten onder controle houden.

Aan de negatieve zijde hebben we vastgesteld dat ook in de microkredietsector crisissen kunnen ontstaan en dat die zwakheden bloot leggen, onder meer overmatige schulden van kredietnemers en excessieve druk op debiteuren met dreigende wanbetaling. Een flexibele regulering van het microkrediet en een verbeterd bestuur van en samenwerking tussen MFIs zouden kunnen bijdragen tot het vermijden van crisissen en wantoestanden.

De grootste ontgoocheling betreft de impact van microkrediet. Het lijkt dat de hoge verwachtingen die daarin gesteld werden, naar beneden toe moeten bijgesteld worden. Recent onderzoek suggereert dat microkrediet geen sterke impuls geeft aan micro-ondernemingen en dat het weinig bijdraagt tot een verhoging van de welvaart van de gezinnen of tot de positie van de vrouw in het gezin. Maar het kan wel de toegang tot een ruimere gamma van kredieten mogelijk maken en dat is op zichzelf een goede zaak voor arme bevolkingsgroepen. Bovendien kan het in individuele gevallen de creatie en de activiteit van micro-ondernemingen en de welvaart van gezinnen bevorderen, ook al is dat niet de regel.

Referenties

Armendariz de Aghion, Beatriz, en Morduch, Jonathan (2005), *The Economics of Microfinance*, MIT Press, 346 pp.

Banerjee, Abhijit (2013), *Microcredit under the Microscope: What Have We Learned in the Past Two Decades, and What Do We Need to Know*, *Annual Review of Economics*, vol. 5, pp. 487-519.

Bateman, Milford (2010), *Why Doesn't Microfinance Work? The Destructive Rise of Local Neoliberalism*, Zed Books, 262 pp.

Collins, Daryl, Morduch, Jonathan, Rutherford, Stuart, en Ruthven, Orlanda (2009), *Portfolios of the Poor. How the World's Poor Live on \$2 a Day*, Princeton University Press, 283 pp.

Dichter, Thomas, and Harper, Malcolm, eds. (2007), *What's Wrong with Microfinance? Practical Action Publishing*, 271 pp.

Hulme, David, en Mosley, Paul (1996), *Finance against Poverty*, Routledge, two volumes.

Khandker, Shahidur, en Samad, Hussain (2014), *Dynamic Effects of Microcredit in Bangladesh*, World Bank, Policy Research Working Paper WPS6821.

Louis, Philippe, Seret, Alex, en Baesens, Bart (2013), *Financial Efficiency and Social Impact of Microfinance Institutions Using Self-Organizing Maps*, *World Development*, vol. 46, pp. 197-210.

Morduch, Jonathan (1999), *The Microfinance Promise*, *Journal of Economic Literature*, vol. 37, pp. 1569-1614.

Negotiating UN Finances: the Functioning of the Fifth Committee of the UN General Assembly

Jan de Preter¹, Katrien Meuwissen² & Peter Maddens³

The Fifth Committee of the UN General Assembly (UN GA) is the committee that is responsible for administrative and budgetary matters. It is the place where member states act as legislators and shareholders to define the budget of the organization and to agree upon all administrative and human resources procedures of the world body. This is a complex political and technical undertaking. It is neglected in literature and often misunderstood. The whole process of budget negotiations, based on establishing the broadest possible agreement singles out the Fifth Committee decision making process in the UN context. Indeed, the functioning of the UNGA Fifth Committee reveals a power game and negotiation dynamics that are exemplary for the United Nations, as negotiations about financing in the Fifth Committee are in essence debates about authority, influence and ultimately control of the UN. While being burdensome, the process of reaching consensus in the Fifth Committee is also meaningful, as it opens up space for scrutiny of UN decisions taken in other UN bodies by the full membership of the organization.

On 7 October 2013, the Leuven Centre for Global Governance Studies,⁴ the United Nations Association Flanders Belgium (*Vereniging voor de Verenigde Naties – VVN*)⁵ and the UN Regional Information Centre Western Europe (UNRIC)⁶ jointly organised a lunch lecture on the functioning of the UN GA Fifth Committee. Jan de Preter, the former Belgian delegate to the Fifth Committee, shed light on the functioning of this body.

This text is largely based upon the lunch lecture. In a first section, we explain the technical basics of UN financing, we focus upon the construction of the UN budget and other relevant Fifth Committee's procedures. In a second part, we 'uncover the procedural veil' and highlight the politics behind UN financing. Accordingly, this paper aims not only to clarify the budgetary work of the UN GA Fifth Committee, but

has the intention to indicate its relevance for the functioning of the United Nations as a whole.

The Technical Aspects

Article 17 of the UN Charter provides the legal foundation for the UN's financial organization:

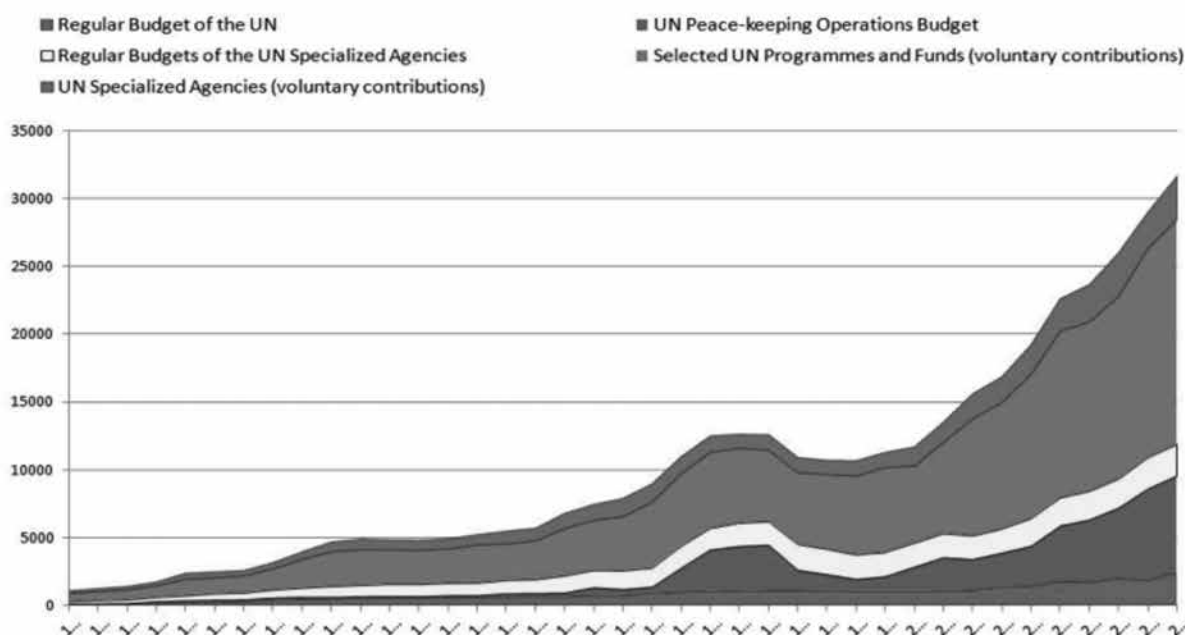
- 1) The General Assembly shall consider and approve the budget of the Organization.
- 2) The expenses of the Organization shall be borne by the Members as apportioned by the General Assembly.
- 3) The General Assembly shall consider and approve any financial and budgetary arrangements with specialized agencies [...] and shall examine the administrative budgets of such specialized agencies with a view to making recommendations to the agencies concerned.'

These short and simple legal provisions form the basis for the huge agenda and complex procedures of the UNGA Fifth Committee, resulting in an impressive outcome: almost half of all resolutions the General Assembly produces during one working year or session, are resolutions initially negotiated in the Fifth Committee.⁷ These resolutions make the UN machinery run; they pertain to all administrative and budgetary matters that are necessary to make the world body function. The main focus of the Committee is therefore on human resources, audit and oversight, administrative rules and procedures (procurement, ...), the different budgets of the UN and finally the apportionment of the expenses among member states (the famous "scale of assessment", see below section 1.3).

With regard to the budget, the General Assembly considers the different budgets of the UN itself, i.e. the programme budget of the UN (the so-called 'regular budget'), the budgets of the individual peace keeping operations, the budgets of ad hoc tribunals like Rwanda and Yugoslavia and any other temporary project approved by the Security Council or the General Assembly that requires a separate budget and ad hoc funding (like, for instance, the special budget for the

Total UN System Contributions 1971-2009, (in millions of US dollars)

renovation of the UN Headquarters in New York, the Capital Master Plan).

The Fifth committee has a *de jure* advisory role in the budgets of the specialized agencies of the UN (like WHO, ILO, UNESCO) and the budgets of the voluntary financed funds and programs (like WFP, UNDP, UNICEF, ...) but these entities are *de facto* independently governed by their own boards, bodies and assemblies. Their relationship with the Fifth Committee is complex however, as member states that are not well represented in these boards try to tip the balance of power back to the GA and the Fifth Committee. They claim these boards (that have a limited composition) are dominated by western donors that use their contributions to circumvent decision making in the General Assembly with its universal membership.

It has to be noted that member states that want to contribute on a voluntary basis to the UN (most often in the field of development and humanitarian assistance) are entirely free to do so outside the scope of Article 17 of the UN Charter and the procedures of the Fifth Committee. Over the course of the last 70 years, the share of these voluntary contributions has grown and become much larger than the assessed or compulsory contributions to the UN. The fact that many UN entities are entirely or largely dependent upon voluntary contributions has given rise to a political debate between member states on how these voluntary contributions should or should not be used. Some entities like the UN Funds and Programs (WFP, UNICEF, UNDP, ...) have always been entirely financed through voluntary contributions; other entities like OHCHR, UNRWA are integral part of the pro-

gramme-budget but rely on voluntary contributions for their ever increasing operational activities. This debate also pertains as to the purview of the Fifth Committee with regard to the management and control of these voluntary contributions. In the perception of western donors, they should be managed outside the politicized framework of the Fifth Committee. Large developing countries and emerging economies, on the other hand, claim that by keeping voluntary contributions outside the realm of the General Assembly, western donors are trying to circumvent the legislative organs of the UN.

The UN and all its agencies and funds spend about \$30 billion on an annual basis. The Fifth Committee is directly responsible for more than 1/3rd of this amount, the remaining part is managed by local boards and committees. This is a large amount of money that continues to grow, as member states continue to call upon the UN for different mandates and activities. Since 2008 and the wake of the financial crisis, we see a small decline in voluntary contributions, while regular contributions continue to grow. In the last 15 years the UN has undergone a dramatic operational expansion in a wide range of fields, from human rights to development. Most notable however, has been a fourfold increase in peacekeeping activities of the UN. A field that continues to grow with, in 2013-14 alone, new operations in Mali and the Central African Republic while maintaining and continued presence in countries like DRC, South-Sudan etc.

The relationship between this increasing demand on the one hand, and the growing pressure on western

member states' budgets due to the international financial and economic crisis on the other hand, has been very controversial over the last five years and has been defining for the agenda of the Fifth Committee. Especially the United States has a very turbulent history vis-à-vis the UN budgets. The US is by far the largest contributor, granting up to 22% of the UN regular budget, and almost 30% of peacekeeping missions. As a permanent member of the Security Council, the US has also a determining role in the approval of new mandates. At the same time it has very clear opinions on what the UN should spend and how it should spend it, often led by a hostile Congress and/or an Administration that is not always "pro-UN". This financial and political cocktail makes UN Reform by far the most contentious issue that can be discussed in a Fifth Committee context (see below section 2.3).

The UN Programme Budget

The UN programme budget covers expenses for core UN activities through the three pillars of the United Nations: peace and security, development and human rights (see scheme below). The programme budget covers expenses for overall policy-making, political affairs, international justice and law, cooperation for development, human rights and several administrative activities. As said, peacekeeping missions have their own budgets. As is the case for any administration or civil service, the lion share of the UN programme budget goes to expenses such as salaries and

allowances of staff, transport and communications, office equipment, conference services, interpretation and translation and other running costs. The regular programme budget finances the costs not only of UN headquarters in New York, but also of its main offices (in Geneva, Vienna and Nairobi and regional commissions (in Addis Ababa, Amman, Bangkok, and Santiago)⁸ as well as more than sixty UN information offices in various countries across the world⁹. Considering the number and geographical scope of the UN's offices and the variety of its functions, the budget is relatively small. In recent years, the UN regular budget expanded, as the number of special political missions and human rights activities has increased along with those of UN reforms (management and control structures being enhanced, information systems strengthened and UN agents better trained). Almost 20% of the budget is spent in so-called special political missions. These are field missions without a military component, often in post-conflict areas. The largest special political missions are UNAMA (Afghanistan) and UNAMI (Iraq). These missions are approved by the Security Council.

The regular UN budget is set every two years and the process leading up to the approval of the budget is top heavy and very bureaucratic.¹⁰ The UN Secretary-General (SG), being the UN's 'chief administrative officer' (art. 97 UN Charter), is responsible for preparing the budget. The very first step in the budget process, is the SG's submission to the Fifth Committee of a pro-

Historical Comparison of UN Regular Budget by Part, 2002-03 Final to 2014-15 Proposed

Budget Part	2002-03 Final	2010-11 Final	2012-13 Revised	2012-13 SG's Estimated Final	2014-15 SG's Proposal	2014-15 SG's Proposal w. Recosting	2014-15 Estimated Recosting	% Change from 2002-03 Final
I. Overall policymaking, direction & coordination	540,749.7	797,295.3	744,962.5	778,747.7	779,036.0	799,018.3	19,982.3	47.8%
II. Political Affairs	360,390.4	1,449,639.5	1,463,801.6	1,471,909.8	1,334,707.0	1,344,568.1	9,861.1	273.1%
III. Int'l Justice & Law	63,711.0	92,950.3	93,428.7	96,467.8	98,077.9	101,986.3	3,908.4	60.1%
IV. Int'l Cooperation for Development	296,425.0	446,112.4	449,754.4	467,372.8	491,201.7	507,488.9	16,287.2	71.2%
V. Regional Cooperation for Development	351,455.6	517,816.6	554,642.7	578,871.1	560,121.2	592,556.5	32,435.3	68.6%
VI. Human Rights and Humanitarian Affairs	147,657.5	310,881.4	338,602.4	347,873.6	336,889.9	341,804.4	4,914.5	131.5%
VII. Public Information	147,385.8	185,243.4	182,160.4	189,844.5	186,017.2	192,576.9	6,559.7	30.7%
VIII. Common Support Services	458,090.1	598,115.8	608,455.1	626,885.9	639,323.7	663,389.7	24,066.0	44.8%
IX. Internal Oversight	21,028.9	35,155.8	38,877.3	40,720.2	40,330.2	41,487.9	1,157.7	97.3%
X. Jointly Financed Admin. Activities & Spec. Exp.	90,018.1	120,732.5	131,338.8	131,970.6	143,033.9	154,938.9	11,905.0	72.1%
XI. Capital Expenditures	88,871.0	60,807.0	65,051.6	65,051.6	56,805.8	60,434.9	3,629.1	-32.0%
XII. Safety and Security	-	231,554.8	223,123.3	240,180.8	233,671.6	244,985.4	11,313.8	0.0%
XIII. Development Account	13,065.0	23,651.3	29,243.2	29,243.2	28,398.8	28,398.8	-	117.4%
XIV. Staff Assessment	388,879.7	546,477.6	473,114.5	498,486.0	476,823.5	488,835.4	12,011.9	25.7%
Total	2,967,727.8	5,416,433.7	5,396,556.5	5,563,625.6	5,404,438.4	5,562,470.4	158,032.0	87.4%

posed level of the next biennial budget. This very rough estimate of the amount of resources the SG plans to request is approved by the General Assembly in the “outline resolution” the year before the year in which the budget will be considered in detail by the Assembly. The outline is, therefore, presented to the GA in the last trimester of the first year of the biennium. The budget process, therefore, starts up to 40 months before the end of the cycle to which it pertains. In today’s fast-paced world, this is a problem that requires reflection. Next, the proposed programmed activities of the UN (the mandates) are submitted to the Committee for Programme and Co-ordination (CPC)¹¹. The CPC is an intergovernmental committee that consists of 34 members and is charged with the coordination and the review of all programs and mandates that fall under the umbrella of ECOSOC and the General Assembly¹². The report of the CPC has to be approved by the General Assembly. Once approved, the Secretary-General proposes a budget that in his view matches the programs (hence, the UN “programme budget”). The SG’s proposal is sent to another expert committee, the Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions (ACABQ). The ACABQ provides recommendations on the proposed budget from a financial perspective. ACABQ is composed of 16 members appointed by the General Assembly on the basis of broad geographical representation. The ACABQ members function in their individual capacity.¹³ Belgium delivered an ACABQ member from 2008 to 2013; Ambassador Peter Maddens.¹⁴ The ACABQ advises the member states not only on budgetary issues, but on all relevant administrative questions and issues. Taking into account the recommendations of CPC and ACABQ, the UN GA Fifth Committee finally considers the proposed budget, more than 12 months after the first discussion on the programmes in CPC, and 6 months after the introduction of the SG’s proposal to the ACABQ.

According to article 18(2) of the UN Charter, UN GA decisions on budgetary questions are considered ‘decisions on important questions’ that have to be approved by two-thirds majority of the UN GA members present and voting. Nevertheless, in practice, the Fifth Committee generally adopts resolutions by consensus among its 193 member states after lengthy discussions and question and answer debates.¹⁵ The adoption of the UN budget in the plenary is then mostly a formality, as the Fifth Committee budgetary decisions are usually adopted without changes. It is this whole process, based on establishing the broadest possible

agreement that makes the Fifth Committee decision making process special in the UN context.

The UN Peace Keeping Budget

Increasing costs related to complex UN peacekeeping operations (PKOs) led to the creation of a special account for PKOs in 1956.¹⁶ At the turn of the millennium, the PKO budget amounted to 5 billion US dollars, a fourfold increase since the establishment of the UN.¹⁷ Over the past ten years, the PKO budget further increased substantially. In 2014 there are 16 peacekeeping missions with a total budget amounting to 7.54 billion US dollars. The UN has more than 100,000 troops (“blue helmets”) in the field and almost 17,000 civilian staff members. A peacekeeping mission is mandated by the Security Council, but the budget is approved by the General Assembly, upon a proposal by the Secretary-General and with consideration of the recommendations of ACABQ – as is the case for the UN programme budget.

Peacekeeping is the most costly task of the UN. Every peacekeeping mission has a separate budget. Smaller missions (UNMIK¹⁸, UNFICYP¹⁹) have a price tag of \$40-60 million on an annual basis. Large missions’ (like MONUSCO²⁰) price tags amount to \$1.5 billion per year. The mandates of peacekeeping missions have grown increasingly complex over time. From simple demarcation between parties, they have grown into complex missions that are not only responsible for peacekeeping, peace building and sometimes even peace enforcement, but are entitled with specific tasks in the field of policing, human rights, the rule of law and good governance. Another feature of these budgets is their volatility as missions open and close on a continuous basis²¹. Also: the budget cycle is completely different – a peacekeeping budget runs for 12 months, from July to June; while the regular budget has a biennial character and runs from January to December.

The fact that peacekeeping missions as such are created and mandated by the Security Council while the budgets are approved by the General Assembly creates a very interesting dynamic (see below section 2.2). Peacekeeping is full of risks and the management of these budgets is one of the main responsibilities of the Fifth Committee.

The Scale of Assessment

The regular budget is funded through assessed (obligatory) contributions from all UN member states (art. 17, para. 2 UN Charter), based on the principle of “capacity to pay”. Accordingly, every three years each state’s assessment rate is calculated on the basis of its share of global national income (GNI), with a number of mitigation measures that are negotiat-

ed among member states. The poorest countries in the world pay only a contribution of 0.001% to the UN, whereas the richest country in the world has a maximum contribution of 22 per cent GNI (the US contribution).²² The most significant correction to the “naked” GNI numbers is afforded largely to developing countries through the “low per capita income adjustment”²³. This means that also large developing countries – even if they represent a large share in the world economy (like Brazil, China, India) – get a rebate based on its low per capita income. The current US ceiling of 22% was negotiated in the year 2000 by the US under the leadership of the late Ambassador Holbrooke. At the time, the US had built up arrears in its contributions to the UN, due to restrictive legislation by the US Congress. The political message was simple: the US could start reimbursing its arrears (that posed serious financial problems to the UN) if the US ceiling would be lowered from 25% to 22%²⁴.

These considerations imply that countries like Brazil, China and India, but also the US, pay a share that is lower than their actual share in the world economy, while Japan and the more affluent Western European member states are contributing more to the UN than their actual share in the world economy.

It is clear however that the balance is shifting and that countries like China, Brazil, Mexico, Turkey, Indonesia and Russia continue to see their contributions rising while Germany, UK, France and Japan see their share declining. Still, only 35 countries pay 92% of the UN contributions, but the fact that this balance is changing has a certain effect on the overall power game of the UN.

	Scale 2000-2003	Scale 2009-2012	Scale 2013-2015
USA	22%	22%	22%
JAPAN	19.629%	12.530%	10.833%
GERMANY	9.825%	8.018%	7.141%
UK	5.568%	6.604%	5.179%
BELGIUM	1.136%	1.075%	0.998%
CHINA	1.541%	3.189%	5.148%
BRASIL	2.231%	1.611%	2.934%
RUSFED	1.200%	1.602%	2.438%
INDIA	0.343%	0.534%	0.666%
MEXICO	1.093%	2.356%	1.671%
TURKEY	0.440%	0.807%	1.328%

The scale of assessments for peacekeeping was originally identical to the regular budget. In 1973, however, the UNGA adopted a new formula, under which the Permanent Members of the Security Council pay a premium, rich countries pay the same rate towards peacekeeping as they do towards the regular budget and the developing countries get a discount.²⁵ The reasoning is simple: permanent members of the Security Council approve the mandates and thus have special responsibilities in the field of peace and secu-

ity. Member states like Belgium, Japan and Germany pay the same share for peacekeeping, as they do for the UN programme-budget. The fact that most troop contributing countries are developing countries (India, Pakistan, Bangladesh, Uruguay, Egypt, Brazil) has created a perceived division of labour whereby poor countries provide troops and rich countries provide money. This of course creates serious tensions within the Committee, as troop contributing countries request higher remuneration rates which is then refused by the western countries. Western countries like the USA oppose these higher rates not only because of budgetary reasons, but also because they argue the level of training, equipment and capabilities of many troops is substandard to what they claim in their agreements with the UN.

	UN Program Budget 2013	UN Peacekeeping Budget 2013
USA	22.000%	28.399%
France	5.593%	7.219%
RUSFED	2.438%	3.147%
China	5.148%	6.645%
UK	5.179%	6.685%
Belgium	0.998%	0.998%
Poland	0.921%	0.2763%
Mexico	1.842%	0.368%
Turkey	1.328%	0.265%
Brazil	2.934%	0.586%
India	0.666%	0.1332%

The Politics of the UNGA Fifth Committee

The budget process of the UN Fifth Committee captures the essence of multilateral diplomacy and decision-making in a UN organ composed of 193 Member States. Despite the voting procedure specified in article 18(2) UN Charter, the Fifth Committee’s working methods privilege detailed discussion and debates in order to find a compromise among all the UNGA members. Voting on budgetary matters is avoided, and the Fifth Committee negotiations follow a consensus ethic. Negotiations in the Fifth Committee are thus long protracted, leading many to consider its working methods are flawed. While being burdensome, the process of reaching consensus in the Fifth Committee is also meaningful, as it opens up space for scrutiny of UN decisions taken in other UN bodies by the full membership of the organization.

In theory, all 193 member states have an equal say in the deliberations of the Fifth Committee, and each of the UN members has veto-power to block the adoption of a resolution by consensus. This method of work allows member states to try to influence budgetary decisions in line with their particular self-inter-

est. Generally, however, states tend to negotiate in political and regional groups. These group dynamics are not specific to the Fifth Committee, but reflect conventional “North-South” group dynamics that are visible throughout United Nations bodies.

Political Dynamics with Regard to the UN Programme Budget

Generally, the negotiation dynamics in the Fifth Committee revolve around finding compromises between, on the one hand, the group of largest contributors (‘the West’) and, on the other hand, the numerically largest group (‘the South’). The southern voice in the Fifth Committee is in first order represented by the G77+China.²⁶ This group brings together developing countries that are often the subject of the UN’s economic, social and political support activities. Accordingly, the G77 stresses in Fifth Committee discussions that each of the new mandates of the UN should be adequately funded, and pleads for incremental budgeting of the UN. The western group – being composed of many of the UN’s major contributors such as the US – in contrary, pleads for a more cautious budgetary policy and often argues that new demands will have to be met within the budget. Furthermore, the western group of countries would like to see the assessed contributions of emerging economies like Brazil and China increase in order to bring it better in line with their expanding GNI. Of course, and given its size, the US has a special place in the equation.

The US is the only country apportioned the maximum of 22% of the UN regular budget. When Washington decides not to pay its dues in full and on time, this can have a major impact upon the UN’s operational capacity. Accordingly the US disposes of significant leverage, the so-called ‘power of the purse’, during Fifth Committee negotiations. It is (at least to an important extent) because of this significant negotiation leverage that US diplomats in 2000 managed to set the UN’s regular budget ceiling at 22% (coming from 25%), even if this portion is well below their GNI share.²⁷ Furthermore, the US seems to be the only country inclined to use the power of the purse to pursue political goals within the UN. The combination of that inclination and the size of its contribution makes the US a formidable “player” on the Fifth Committee. If the US decides to withhold its contributions for two consecutive years or more, the political and financial pressure on the SG and the Organization becomes tremendous. No other member state has this power nor the political inclination to use contributions as a political tool or weapon.

As a group, the EU could in theory have the same kind of clout. It’s collective contribution is higher than the

US’s, it negotiates as one block and its member states are in principle represented by the EU Delegation in New York. However, because of the highly political and also “sovereign” nature of the debate (the taxpayers of the member states contribute to the UN, not the EU as such) EU member states want to participate in the negotiations, thereby opening the block up for divisive tactics and hence diminished clout. Specific EU Member states have specific interests: the Nordic countries are traditionally in favour of a well-financed UN while Germany has a more strict budgetary approach; France and the UK have special responsibilities as permanent members of the UN Security Council; Austria and the Netherlands host a number of UN institutions in Vienna and the Hague. Belgium has traditionally played an active role in Fifth Committee issues, thereby trying to bridge the traditional European commitment towards multilateralism with the call for prudent budgetary practice and sound management to create a more effective and efficient UN.

As indicated, debates about financing in the UN Fifth Committee are ultimately debates about authority, influence and control of the wider functioning of the UN. In the context of the regular budget negotiations, this especially comes to the fore when the budget for the UN Secretariat is discussed. Almost every member state has a particular stake in the budget (whether it wants to support a specific country office, strengthen the human rights dimension of the UN or expand the budget of UN radio broadcasting in Kiswahili). This turns the budget negotiations often into a very chaotic process sometimes compared to what is known as the “garbage can model of negotiations”²⁸. This model was launched in 1972 to elucidate processes of decision-making in what can be termed as “organized anarchies”, which are defined by 3 characteristics: “problematic preferences” (it is not always very clear what member states actually want, some representatives or permanent missions want to “achieve something” for the people at home), “unclear technology” (the consensus-based approach creates chaos as to the rules, structure and process of the negotiations) and “fluid participation” (different actors are involved in different decisions, not all member states are interested in the overall budget, many of them are only concerned about those elements that are perceived as a direct concern or priority to them).

The Fifth Committee has developed its own dynamics to solve this conundrum. First, the group dynamic (EU, G77, CANZ,²⁹ ...) has proven to be an effective tool in terms of prioritization and leadership. Priority-setting within the group is a political exercise on its own that precedes formal negotiations, and every group has a number of leaders (based on the member state they represent and on personality) who negoti-

ate on behalf of the group and who are also accountable to the group in terms of results reached.

Secondly, the Fifth Committee has rarely stand-alone negotiations. Resolutions and issues tend to be packaged to facilitate wheeling and dealing. Fifth Committee negotiators tend to package a number of issues (for instance on the budget, the human resources of the UN, procurement-issues, ... sometimes up to 20 resolutions) whereby in the final 72 hours of negotiations a number of issues and demands can be dropped or maintained in order to achieve an overall outcome that is equally (un)satisfying to all parties involved. The adage that foreign policy is all about priority setting is particularly true for the Fifth Committee.

Political Dynamics with Regard to the UN Peacekeeping Budget

The same dynamics apply to the financing of the peacekeeping budgets. However, peacekeeping is the most costly activity of the UN. Accordingly, debates in this context are especially illustrative of the power struggles between states according to their individual and group interests. As pointed out above (section 1.2), decision-making power regarding the establishment of peacekeeping missions lies in hands of the Security Council, with significant power for the five permanent members (P5) that each dispose of a veto right. The decision-making power of the P5 is also reflected in financial terms, as each of the permanent members are apportioned the biggest share of contributions according to the PKO assessment scale. Obviously, P5 members play thus also an influential role in the context of Fifth Committee budgetary negotiations.

Importantly, however, decisions on PKO budget –contrary to the approval of PKOs - need to be approved by the full membership of the UN GA. Consequentially, the negotiations of the peacekeeping budgets in the Fifth Committee provide an outlet and opportunity for different groups to articulate and pursue their priorities, not only in relation to the technical aspects of budgets and finance, but also concerning broader debates about international peace and security. As decisions in the Fifth Committee are principally based on consensus, this in practice gives smaller states also the power of veto. While this seldom occurs, the process of reaching consensus in the Fifth Committee opens up space for scrutiny of peacekeeping by the full membership of the organization. Again, negotiation positions diverge according to a South-West divide; while the West (the main donors) highlight the need for more effectiveness of peacekeeping operations, the South (the major troop-contributing countries) in the first place require sufficient budgetary means to ensure support for UN troops. This dichotomy that is created by group dynamics is of course worrisome for

the senior management and member states alike as it has the potential to undermine the so-called peacekeeping partnership that implies that every member state should bring its share to the peacekeeping table.

The issue of UN Reform

Every time there is a financing crisis at the UN, the issue of UN Reform emerges. UN Reform is a constant demand by a coalition of western member states, led by the USA. These member states put pressure on the Secretary-General to reform the UN and to create, inter alia, a more lenient human resources policy, cheaper back office functions, a more mobile workforce, a more effective use of human resources etc. There is however little clarity as to what reform might entail in practice as both proponents of a stronger UN and those who want to reduce its scope and role claim reform as their own territory.

One of the most comprehensive set of reform proposals is Secretary-General Kofi Annan's report "Investing in the United Nations" from March 2006. Most of the recommendations made in this report are still valid, notably because the General Assembly never managed to agree upon the most fundamental proposals. Secretary-General Ban Ki-Moon as well has made the Reform of the UN as one of the top priorities of his second mandate; his slogan is "doing more with less", understandably under influence of the global financial crisis. This time as well member states have proven to be extremely divided on the issue. The G77+China states that UN Reform will undermine the legislative prerogatives of the General Assembly and allow richer and "powerful" member states to exercise more influence on the UN senior management behind the back of the Fifth Committee. The western countries indeed claim that the Secretary-General and other senior managers need more flexibility to manage. They denounce the micro-management of the Fifth committee and consider this micro-management to be at the origin of the perceived inefficiency and dilatory bureaucratic practices of the UN. They want to give more flexibility to the UN, and downgrade the role of the Fifth Committee. In the view of the western group, the Fifth Committee is deficient and they believe a reform could lead to more effective and streamlined administrative processes and a more effective use of the budget and the financial means that member states put at the disposal of the UN. G77+China has a more legalistic view and claims that all mandates approved by the main organs of the UN need to be sufficiently financed with due respect for the existing budgetary and financial rules and regulations, i.e. under authority of the Fifth Committee.

This does not mean that nothing has happened over the course of the last 10-15 years. The world is changing rapidly and member states continue to count on

the UN for new and evolving challenges. There has been a serious effort to reform the human resources of the UN through a number of recent resolutions (inter alia by introducing a system of managed mobility between functions and different geographical duty stations). The field of peacekeeping is constantly evolving with ever more complex tasks that cannot be matched by mere peacekeepers alone; the UN needs highly specialized capabilities and capacities in the field. Truth is that these and other changes have happened in spite of the Fifth Committee rather than thanks to the Committee. This of course, partly explains the negative image the Committee has in a number of western capitals and parliaments.

Conclusion

This policy brief purported to shed light on the arcane functioning of the UNGA Fifth Committee, with eye for both its technical organisation (part I), and the 'politics' behind UN financing (part II).

The UN's budget and apportion of the budget is based on article 17 of the UN Charter. The basic regulatory framework laid down in the UN Charter is further elaborated through numerous UNGA decisions leading to complex and technical rules that determine the financing of the UN in detail. The budget of the UN encompasses different budgetary branches, each of which is subject to varying apportioning rules. The most significant budget lines within the budget of the Organization are the programme budget of the UN, and the UN peacekeeping operations accounts. The financial burden of the UN is largely determined according to the 'capacity to pay' of UN member states. Accordingly, developing UN Member States (mostly states from the 'South') contribute less than their more wealthy counterparts (mostly countries from the 'West'). In the context of peacekeeping operations, permanent members of the Security Council (which decide upon the initialisation of such operations) and the richer countries pay a premium, while the developing countries get a discount. Recent budgetary discussions often revolve around apportioning more proportionally financial burdens upon the shoulders of emerging economies (such as China, Brazil, India or Russia) whose GNI substantially increased over the past years.

Budget discussions in the Fifth Committee reflect UN wide power dynamics and essentially revolve around issues of authority, influence and control of the wider UN organisation. The debates and discussions that take place in the Fifth Committee are a reflection of real concerns and interests that are intimately connected to wider tensions in the international community. In the context of the programme budget negotiations, the wider political relevance appears for exam-

ple when the UN Secretariat's budget is negotiated. A demarcation line becomes clear between the Western and Southern groups of states: while Southern states generally underline the intergovernmental nature of the UN and thus want to stipulate the Secretariat's budget in detail, Western states are more in favour of a higher degree of flexibility for the Secretariat, and are thus willing to give the UN Secretariat more room for manoeuvre as long as the Secretariat also enhances its efficient functioning. Accordingly, the 'nitty-gritty' financial negotiations in the context of the Fifth Committee significantly delineate to what extent UN reform proposals can become reality. Debates on financing peacekeeping operations also aptly illustrate power dynamics between states according to their individual and regional group interests. While the political decisions to initiate PKOs lie mainly in hands of the five Permanent Members of the Security Council, consensus dynamics in the UNGA Fifth Committee (deciding upon the PKO budgets) open up space for scrutiny of UN peacekeeping by the full membership of the organization.

The financing of United Nations is a much misunderstood and overlooked area, even within the UN. We hope that this short policy paper will trigger interest to further explore and analyse the Fifth Committee's functioning, including attention for its relevance across the wider UN system.

Noten

1. Belgian diplomat, currently working at the Belgian Ministry of Foreign Affairs in Brussels, where he deals with multilateral development policy. Between 2009 and 2013, he was posted to the Belgian Mission at the UN in New York where he was the Belgian delegate to the Fifth Committee of the General Assembly, responsible for management and financial issues of the United Nations, UN management and UN Reform. Please send comments to: jan.depreter@diplobel.fed.be
2. PhD Candidate and Academic Assistant, Leuven Centre for Global Governance Studies and Institute for International Law, KU Leuven.
3. Ambassador Peter Maddens, a career diplomat, is currently the director for global economic issues at the Belgian Ministry of Foreign Affairs in Brussels. Between 2008 and 2013 he was a member of the UN Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions, ACABQ.
4. <http://ghum.kuleuven.be/ggs/> .
5. <http://www.vvn.be/> .

6. <http://www.unric.org/en/> .
7. For an overview of the Fifth Committee's resolutions and decisions, see: <http://www.un.org/en/ga/fifth/67/resdec67.shtml>.
8. For more information on the work of the regional commissions, see: <http://www.regionalcommissions.org/> .
9. For an overview of the existing UN Information Centres, see: <https://unic.un.org/> .
10. For the rules governing the programme budget process, see: UN GA resolutions 41/213 of 19 December 1986, Annex I; UN GA resolution 42/211 of 21 December 1987; UN GA resolution 58/269 of 23 December 2003.
11. General Assembly Decision 42/450.
12. Established by ECOSOC resolution 920 (XXIV) of 3 August 1962 and was given its present name by ECOSOC resolution 1171 (XLI) of 5 August 1966. For more information, see: <http://www.un.org/en/ga/cpc/47/about.htm> .
13. ACABQ composition and functions are governed by the provisions of GA resolutions 14 (I) of 13 February 1946 and 32/103 of 14 December 1977 and rules 155 to 157 of the rules of procedure of the Assembly. For more information, see: <http://www.un.org/ga/acabq/> .
14. For a full overview of ACABQ members by year, see: <http://www.un.org/ga/acabq/members.asp> .
15. The legal basis for this practice is found in UN GA resolution 41/213 of 19 December 1986, para. 7: 'Considers it desirable that the Fifth Committee, before submitting its recommendations on the outline of the programme budget to the General Assembly in accordance with the provisions of the Charter and the rules of procedure of the Assembly, should continue to make all possible efforts with a view to establishing the **broadest possible agreement**;' (emphasis added).
16. This was decided upon in the context of the UN Emergency Force Mission which was dispatched to the Suez Canal, Sinai and Gaza. UN GA resolutions 1000 (ES-I) of 5 November 1957 and 1001 (ES-I) of 7 November 1957.
17. The UN Report of the Secretary-General, 'Investing in the United Nations: for a stronger Organization worldwide', A/60/692 of 7 March 2006.
18. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. For more information: <http://www.unmikonline.org>
19. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus. For more information: <http://www.unficyp.org>.
20. United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo. For more information: <http://monusco.unmissions.org/>.
21. Note for example that in 2013 UNMIT (Timor-Leste) and MINURCAT (Chad) closed, MINUSTAH (Haiti) and UNMIL (Liberia) was drawn down, while increased activity and budget was provided for MINUSMA (Mali), MONUSCO (DRC) and UNMISS (Sudan).
22. UN GA resolution 67/238 determines the scale of assessment for the period 2013-2015. See also: <http://www.un.org/en/ga/contributions/budget.shtml>.
23. See: A/RES/67/238 of 11 February 2013, para 5(e).
24. Amb. Holbrooke was mandated to reduce the US' share of UN costs in peacekeeping (from +30% to 25%). Because of the UN's methodology, a recalculation of the regular budget contribution rate was required. This is how the US's regular budget rate was set at 22%. Today, the US' 22% contribution to the regular budget translates to 28+% for peacekeeping – and Congress is starting to question the rate based on its initial "instruction" to limit US contributions to UN peacekeeping to 25%.
25. UN GA resolution 3101 (XXVIII) of 12 December 1973.
26. For more information on the G77, see: <http://www.g77.org/doc/> . Note that while China and Russia are not aG-77 member they closely cooperate and align with G-77 positions.
27. For a detailed account of these negotiations from a US perspective, see: S. Nossel, 'Retail Diplomacy –The Edifying Story of UN Dues Reform', *The National Interest*, Winter 2001/2002, pp. 94-105.
28. M. D. Cohen, J. G. March and J. P. Olsen , 'A Garbage Can Model of Organizational Choice', *Administrative Science Quarterly*, vol. 17, no. 1, March 1972, pp. 1-25, particularly pp.1-3 & 9-13.
29. Canada, Australia and New Zealand.

De EU, België, Vlaanderen en de VN

Begrotingssteun en gendergelijkheid: ook een eigenaarschap voor vrouwen?

Petra Debusscher¹

Sinds 2005, met de Verklaringen van Parijs inzake doeltreffendheid van de hulp, worden door de internationale gemeenschap een aantal principes naar voor geschoven die moeten bijdragen tot een meer efficiënte besteding van ontwikkelingshulp: eigenaarschap van het partnerland, afstemming op de lokale context, harmonisering met andere donoren, resultaatgericht beheer en wederzijdse verantwoording. Binnen deze nieuwe benadering passen ook een aantal nieuwe ontwikkelingsinstrumenten. Zo heeft budget- of begrotingssteun als hulpmodaliteit sinds de jaren 2000 aanzienlijk aan belang gewonnen ten koste van de klassieke donor gestuurde hulpprojecten en -programma's. Budgetsteun is een vorm van ontwikkelingshulp waarbij de donor een rechtstreekse financiële bijdrage stort aan de begroting van het partnerland – algemeen of specifiek voor een welbepaalde sector – waarmee het partnerland zelf haar eigen beleidsplannen uitvoert na afspraak van een overeengekomen set van condities voor betaling. Begrotingssteun zou bijdragen aan een beter beheer van overheidsmiddelen en zou het eigenaarschap van hulpontvangende landen versterken omdat deze de steun kunnen gebruiken om hun eigen strategieën ten uitvoer te brengen. Regelmatige dialoog tussen donor en partnerland, waarbij overlegd wordt over objectieven, concrete implementatie en monitoring worden dan sleutelmomenten in deze strategie die bovendien vaak vergezeld wordt door capaciteitsversterking of technische assistentie. De kwaliteit van bestuur is hierbij voor donoren een van de belangrijke parameters om te beoordelen of deze hulpvorm zinvol is.

Daarnaast heeft de internationale gemeenschap zich sinds de jaren 90 verbonden om elke discriminatie ten opzichte van vrouwen weg te werken om zo tot een echte gelijkheid van vrouwen en mannen te komen. Naar aanleiding van de Wereldvrouwenconferentie van de Verenigde Naties (VN) in Peking in 1995 stapten donoren over van het conservatieve *Women in Development*-paradigma naar het transformatieve *Gender and Development*-paradigma en de strategie van gendermainstreaming die dat paradigma implementeert. Het vernieuwende aan *Gender and Development* en gendermainstreaming is dat het blikveld wordt ver-

ruimd van kleinschalige projecten gericht op vrouwen naar de integratie van een gendergelijkheidsperspectief in elk facet van ontwikkelingssamenwerking. Dat betekent dat een genderperspectief wordt geïntegreerd in alle beleidssectoren (landbouw, democratie, onderwijs, transport etc.) en in alle beleidsfasen (analyse, implementatie, evaluatie etc.). De nieuwe benadering wordt transformatief genoemd, omdat ze via een holistische aanpak de discriminerende genderrelaties en -structuren in de maatschappij wil veranderen. Terwijl het *Women in Development*-beleid uitging van de achterliggende instrumentele redenering dat vrouwen ook een economische bijdrage konden leveren tot ontwikkeling (bijvoorbeeld via toegang tot werk, training of microkrediet) in plaats van hun tijd 'onproductief' te besteden, beschouwt het *Gender and Development*-paradigma het verwezenlijken van gelijkere genderrelaties als een doelstelling op zich. Daarnaast richt het *Gender and Development*-beleid zich op vrouwen én mannen om dit doel te realiseren.²

Op vlak van gendergelijkheid en vrouwenrechten houdt budgetsteun zowel risico's als opportuniteiten in. Enerzijds biedt de verschuiving van de veelal gefragmenteerde en geïsoleerde donorgedreven projecten en programma's naar brede sectoriële hulpkansen voor een holistisch gendermainstreamingsbeleid³ omdat het partnerland eigenaar is van het design en de uitvoering en samenhang met het gehele overheidsbeleid kan worden gegarandeerd. Gendermainstreaming vergt immers een brede kijk op het integrale overheidsbeleid en de introductie van een genderdimensie in de verschillende fasen van de besluitvorming. Ook de grotere focus op resultaten en performance biedt in principe opportuniteiten voor het objectief van gendergelijkheid. Een veelvoorkomend probleem bij gendermainstreaming is immers 'beleidsverdamping', waarbij een genderdimensie wel wordt opgenomen in de analyse en beschrijving van programma's maar niet in de uiteindelijke strategie waar resultaten, indicatoren en budgetten worden vastgelegd. Anderzijds is het terugschroeven van donorprojecten en -programma's rond gendergelijkheid weinig nuttig in een context waar het nationaal beleid van het partnerland genderblind is. In dit geval zorgt budgethulp voor een

versterking van de bestaande mannelijke bias⁴, en komt het eigenaarschap de facto aan een machtige mannelijke top toe. Het hoeft daarom niet te verbazen dat het toenemende gebruik van begrotingssteun in ontwikkelingshulp onder feministische beleidsmakers, civiele maatschappij en academici controversieel is: er wordt immers gevreesd dat dit leidt tot een de-prioritering van gendergelijkheid⁵ omdat er nauwelijks mechanismen zijn uitgewerkt waarbij er verantwoording hoeft afgelegd te worden aan (de belangen van) vrouwen en de internationale objectieven van gendergelijkheid.

Een van de voortrekkers in het gebruik van begrotingssteun is de Europese Unie (EU). Tussen 2003 en 2009 spendeerde de EU 13 miljard euro aan budgetsteun, wat gelijk staat aan 25 procent van alle EU-hulp. Voor de landen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Zuidzee (ACS) liep dit zelfs op tot 56 procent van het totaal.⁶ Meer recent herbevestigde en versterkte de EU haar beleid betreffende het gebruik van budgetsteun met een Commissie Communicatie in 2011 en Raadsconclusies in 2012.⁷ Wanneer we deze ontwikkelingen bekijken vanuit een genderperspectief dringt de vraag zich op of de EU – als internationale kampioen op vlak van budgetsteun – er in haar ontwikkelingsbeleid in slaagt een eigenaarschap te verwezenlijken waarbij verantwoording wordt afgelegd aan (de belangen van) vrouwen en de internationale objectieven van gendergelijkheid? Inderdaad, wanneer we de concepten van ‘eigenaarschap’ en ‘verantwoording’ benaderen vanuit een genderperspectief wordt het plaatje complexer en wordt de vraag wie precies ‘eigenaar’ is cruciaal.⁸ Aangezien de dialoog omtrent de implementatie van begrotingssteun zich hoofdzakelijk afspeelt in de ministeries van het partnerland en hun administraties is de participatie van vrouwen als besluitvormers en bureaucraten in deze regeringsstructuren een cruciaal element in de validiteit op vlak van gendergelijkheid. Daarnaast is het van belang dat vrouwen en hun organisaties worden geconsulteerd en betrokken in het beleid dat hen aanbelangt. De rol van vrouwenorganisaties wordt echter nog crucialer in partnerlanden waar vrouwen niet goed zijn vertegenwoordigd in de politieke context.

Om deze vraagstukken te beantwoorden zoomen we kort in op eigen onderzoek: EU-ontwikkelingssamenwerking met Botswana en Zuid Afrika van 2007 tot 2013, waar respectievelijk 85 en 90 procent van de

EU-ontwikkelingshulp via budgetsteun wordt verdeeld.

Een vrouwelijk eigenaarschap in EU-budgetsteun aan Botswana en Zuid-Afrika?

Uit eigen recent onderzoek blijkt dat genderobjectieven en -indicatoren voor de toekenning van EU-begrotingssteun slechts in beperkte mate aanwezig zijn. Wanneer deze wel aanwezig zijn in budgetsteun, zijn deze veelal gefocust op het behalen van de Millenniumdoelstellingen.⁹ Het promoten van de Millenniumdoelstellingen staat echter niet gelijk aan een transformatief gendermainstreamingsbeleid waar gendergelijkheid een doelstelling is op zich en waar een genderperspectief geïntegreerd wordt in alle beleidsdomeinen van ontwikkeling. De Millenniumdoelstellingen zijn dan ook veelvuldig bekritiseerd door genderactivisten over heel de wereld omdat gendergelijkheid niet te reduceren valt tot enkele minimaal geïnterpreteerde doelstellingen en omdat ze de aandacht afleiden van het verregaandere Actieprogramma van de VN dat in 1995 op de wereldvrouwenconferentie in Peking overeen was gekomen.¹⁰ Controversiële, doch cruciale thema's, zoals het recht op land, geweld tegen vrouwen of seksuele en reproductieve rechten komen bovendien niet aan bod in de Millenniumdoelstellingen. Gendergelijkheid blijkt in de praktijk van EU-budgethulp dus zelden een doelstelling op zich maar wordt eerder instrumenteel ingezet om andere doelstellingen te bereiken.

In het totale pakket van EU-begrotingssteun aan Botswana rond het thema *Human Resources Development* is bijvoorbeeld slechts één genderspect aanwezig, namelijk het monitoren van moedersterfte en het verbeteren van de reproductieve en verloskundige zorg. Het grote belang dat wordt gehecht aan de rol van vrouwen in gezondheid wordt echter instrumenteel gekaderd. Zo kadert het programma rond moedergezondheid in de doelstelling van de EU om Botswana te assisteren bij “de adequate productie van een gekwalificeerd, productief, gezond en competitief corps aan potentiële arbeidskrachten.”¹¹ De focus ligt dus op het in stand houden van een gezonde arbeidsmarkt en de doelstelling van meer gelijkheid tussen mannen en vrouwen lijkt hierbij bijkomstig. En hoewel er in de budgetsteun voor Botswana grote investeringen in de onderwijssector zijn gepland, is hierin geen enkele gendercomponent aanwezig. Zowel het Ministerie van Onderwijs, als de Europese Delegatie in Botswana redeneerden immers dat pariteit in onderwijs – Millenniumdoelstelling drie – reeds bereikt is in Botswana. Uit interviews met Botswanaanse genderactivisten blijkt

echter dat er verschillende elementaire genderdiscriminaties in de onderwijssector aanwezig zijn. Belangrijke thema's zoals gendergerelateerd geweld in onderwijsinstellingen, de toegang van vrouwen tot wetenschappen en technologie, tienerzwangerschappen en HIV/AIDS worden bijvoorbeeld niet aangepakt.

De EU-budgetsteun aan Zuid-Afrika doet het beter in vergelijking. Genderindicatoren en -objectieven zijn aanwezig in zowel de sectoren werk als gezondheidszorg. Zo is er in gezondheidszorg een indicator om moedergezondheid te verbeteren alsook om kinderen en adolescenten op scholen bewust te maken van seksuele en reproductieve gezondheid, bescherming tegen zwangerschap en seksueel overdraagbare aandoeningen, gendergelijkheid, gendergerelateerd geweld, etc. Op vlak van werk is er een indicator die jobs voor vrouwen reserveert in tijdelijke jobs als een vangnet voor acute armoede. Maximaal twee dagen per week kunnen deze vrouwen broches en poppen maken of tuinen schoonmaken gedurende een korte periode. Genderactivisten in Zuid-Afrika stellen zich echter vragen bij het transformatieve potentieel van deze actie. Zij menen dat dit soort korte termijn oplossingen negatieve stereotypen over 'vrouwenwerk' versterken en eerder thuishoren in het conservatieve *Women in Development*-paradigma waarbij vrouwen instrumenteel ingezet worden om andere doelstellingen te verwezenlijken, zoals armoedebestrijding. Daarnaast is er kritiek op de grote focus op 'moedergezondheid' omdat genderactivisten vrezen dat vrouwen gereduceerd worden tot 'functionele lichamen' en dat de genderdimensie waarbij gekeken wordt naar machtsrelaties, toegang tot middelen en zelfbeschikking verloren gaat.

Zuid-Afrikaanse genderactivisten waren echter een heel stuk positiever over het transformatieve potentieel van een tweede indicator in de sector werk waarbij bedrijven die minimum 30 procent vrouwelijke werknemers, managers en aandeelhouders onder hun rangen tellen, hun kansen om een lening te ontvangen drastisch verhogen. Interessant hierbij is dat de Zuid-Afrikaanse niet-gouvernementele organisatie Women's Development Bank¹² deelneemt aan de sturingsmeetings die de EU elk kwartaal houdt met de Zuid-Afrikaanse overheid, de Europese Investeringsbank en de private sector. Zou de deelname van de progressieve Women's Development Bank de transformatieve inslag van deze actie mogelijks kunnen verklaren? Misschien wel. Uit empirisch onderzoek blijkt immers dat de deelname van vrouwenorganisaties aan de besluitvorming leidt tot een kwalitatiever en transformatiever beleid op vlak van gendergelijkheid.¹³ Jammer genoeg lijkt deelname in de besluitvorming

omtrent budgetsteun door niet-gouvernementele organisaties zoals de Women's Development Bank eerder een uitzondering op de regel. Uit interviews met de EU-Delegaties in Botswana en Zuid-Afrika blijkt dat de dialoog omtrent budgetsteun zo goed als uitsluitend plaatsvindt op het niveau van de Ministeries en dat in de praktijk niet diepgaand geconsulteerd wordt met civiele maatschappij omtrent genderthema's. Wanneer dit gecombineerd wordt met een sterke genderdemocratie waarin verantwoording wordt afgelegd aan de belangen van vrouwen en vrouwen als politieke actoren deelnemen aan alle lagen van de besluitvorming hoeft dit niet inherent problematisch te zijn.

De situatie in Botswana en Zuid-Afrika is op het vlak van 'vrouwelijk eigenaarschap' in het publieke leven echter erg verschillend. Waar vrouwen in Zuid-Afrika rond de 40 procent van de zetels bezitten in het parlement en de regering¹⁴, is dit in Botswana een heel stuk minder met respectievelijk acht procent vrouwelijke parlementsleden en 14 procent ministers.¹⁵ Ook in de overheidsadministratie is er nog werk aan de winkel. Hoewel het percentage vrouwen in het overheidsapparaat van Botswana de laatste jaren geleidelijk aan is toegenomen, is dit vooral het geval in de lagere echelons van de hiërarchie. De hoogste regionen van de bureaucratie worden er gedomineerd door 70 tot 80 procent mannen.¹⁶ Zuid-Afrika daarentegen telt ongeveer 40 procent vrouwelijke senior managers bij de overheidsadministratie.¹⁷ Dit democratisch deficit op vlak van gendergelijkheid in Botswana wordt bovendien niet opgevangen door een sterke civiele maatschappij. Verschillende observatoren hebben reeds gewag gemaakt van een zwaar verzwakte vrouwenbeweging in Botswana sinds de late jaren 2000.¹⁸ In deze context is het moeilijk voor de vrouwenbeweging om de rol van waakhond van het beleid op zich te nemen. Hun verzwakte positie wordt bovendien niet gecompenseerd door een volwaardige civiele maatschappij financiering van de EU-Delegatie in Botswana. Waar de EU-Delegatie in Zuid-Afrika elke budgetsteunpost combineert met een significante civiele maatschappij-component waar niet-gouvernementele organisaties – en dus ook vrouwenorganisaties – kunnen meedingen voor financiering, is dit bij de EU-Delegatie in Botswana veel beperkter. De slechtere track record van Botswana op het vlak van de integratie van genderobjectieven en -indicatoren in de EU-budgetsteun hoeft dan ook niet te verbazen in een context van een zwakke formele en informele genderdemocratie.

Bespreking en conclusie

Bovenstaande resultaten tonen duidelijk aan dat het concept 'eigenaarschap van het partnerland' inderdaad complexer wordt wanneer we dit bekijken door een genderbril. Slagen donoren er in om bij het toekennen van begrotingssteun aan nationale regeringen een eigenaarschap te verwezenlijken waarbij verantwoording wordt afgelegd aan de belangen van vrouwen en de internationale verplichtingen op het vlak van gendergelijkheid?

De case studies van EU-budgetsteun aan Botswana en Zuid-Afrika tonen aan dat dit slechts in beperkte mate gebeurt. Het promoten van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen is slechts zijdelings aanwezig in de sectoren waarin begrotingssteun wordt verleend. De genderobjectieven en -indicatoren die worden opgenomen in budgetsteun zijn bovendien veelal gefocust op het behalen van de VN-Millenniumdoelstellingen. De verregaandere doelstellingen van het VN-Actieprogramma die in 1995 op de Wereldvrouwenconferentie door de internationale gemeenschap overeen waren gekomen, komen daarentegen nauwelijks aan bod. Al bij al is de benadering dus erg minimaal.

Een veelgehoord argument om weinig tot geen genderindicatoren op te nemen is dat hiervoor geen expliciete interesse is van het partnerland en dat men het 'eigenaarschap' van het partnerschap op dat vlak dient te respecteren. Regelmatige dialoog tussen partnerland en donor waarbij expertise en ideeën worden uitgewisseld zijn echter de ideale ingangspunten om te komen tot een gendergevoelige begrotingssteun. Uit interviews met genderactivisten uit Botswana en Zuid-Afrika blijkt bovendien dat dit net hetgeen is dat zij verwachten van donoren die budgetsteun geven: het houden van een open dialoog met hun regering over het promoten van gelijkheid van mannen en vrouwen en het aanbieden van technische expertise op dat vlak. Bovendien wordt sectorale budgetsteun veelal verleend aan sterke ministeries die reeds goed gefinancierd zijn, zoals het Ministerie van Onderwijs of Gezondheidszorg. Traditioneel ondergefinancierde ministeries of departementen die zich bezig houden met gendergelijkheid krijgen daarentegen zelden of nooit budgethulp. Technische ondersteuning en capaciteitsopbouw is in deze ministeries en departementen in veel gevallen nochtans broodnodig.

Een andere belangrijk aandachtspunt heeft betrekking op de definitie van 'kwaliteit'. Wanneer wordt overgegaan tot het verlenen van budgetsteun wordt door donoren immers rekening gehouden met de kwaliteit van het bestuur en het democratisch gehalte van de besluitvorming. De bovenstaande resultaten tonen echter aan dat de mate waarin een regime genderde-

mocratisch is en vrouwen – de helft van de populatie – actief deelnemen aan het publieke leven een cruciaal kwaliteitscriterium is wanneer men een echt eigenaarschap van het partnerland wil verwezenlijken. Anders dreigen de internationale beloften op het vlak van gelijkheid tussen vrouwen en mannen te verwateren in de drang naar meer efficiëntie in het verlenen van hulp.

Een case zoals Zuid-Afrika, waar de genderdemocratie relatief sterk is, toont echter aan dat, wanneer we ambitieus willen zijn in onze internationale genderobjectieven, een vrouwelijk eigenaarschap in de formele politiek ontoereikend is om een echt transformatief genderbeleid te verwezenlijken. Patriarchale structuren en machtswerking eindigen immers niet plotsklaps wanneer er een bepaald percentage vrouwen in de formele politiek zetelen. Ondanks de relatief grote participatie van vrouwen in de formele politieke structuren in Zuid-Afrika was de integratie van genderobjectieven en -indicatoren in begrotingssteun nog steeds vrij beperkt en werd uitgegaan van een instrumenteel Women in Development-paradigma eerder dan een transformatief Gender and Development-paradigma. Echter, daar waar genderactivisten uit civiele maatschappij betrokken werden in de besluitvorming omtrent budgetsteun zagen we een transformatiever genderbeleid ontstaan (zoals bijvoorbeeld de indicator om minimum 30 procent vrouwelijke werknemers, managers en aandeelhouders aan te houden bij bedrijfsleningen). De bevinding dat het betrekken van genderactivisten uit civiele maatschappij leidt tot een kwalitatiever en transformatiever genderbeleid wordt bevestigd door empirisch onderzoek en past in de verplichtingen die de EU heeft gedaan op vlak van de participatie van civiele maatschappij in EU-ontwikkelingshulp. Sinds het Cotonou Akkoord van 2000 is de participatie van civiele maatschappij actoren – waaronder vrouwenorganisaties - immers een fundamenteel principe van ACS samenwerking (artikel 2) in alle aspecten van de ontwikkelingshulp (artikel 4-8). De inclusie van een bredere set aan visies in de besluitvorming zorgt bovendien voor een creatievere en holistischere kijk op complexe beleidskwesties zoals genderongelijkheid en daagt beleidsmakers uit om hun institutionele cultuur en diens vooraf bepaalde doelstellingen in vraag te stellen. Budgetsteun in combinatie met een sterke formele en informele genderdemocratie komt de kwaliteit van hulp dus enkel maar ten goede.

Noten

1. Petra Debusscher is als postdoctoraal onderzoeker van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen (FWO) verbonden aan de vakgroep Politieke Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen. Ze schreef een doctoraat over 'Gendermainstreaming in het Europees Ontwikkelingsbeleid' (Universiteit Gent, 2010) en verrichtte de voorbije jaren onderzoek naar diverse thema's met betrekking tot de gelijkheid tussen vrouwen en mannen in het beleid van de Europese Unie. Daarnaast doceerde ze de vakken 'Gender en de Europese Unie', 'Belangenvertegenwoordiging in de Europese Unie' en 'Gender Theories and Equality Policies' in de Master EU Studies (Universiteit Gent) en de Bachelor Politieke Wetenschappen (Radboud Universiteit Nijmegen).
2. P. DEBUSSCHER 'Naar een meer gendergelijke wereld met Europese hulp?', *Uitgelezen*, 2012, 18(1) 13-17. Zie: www.rosadoc.be/pdf/uitgelezen/ug18nr1_3.pdf
3. N. HOLVOET & L. INBERG 'Gender mainstreaming in the context of changing aid modalities: insights from two Paris declaration champions', *Journal of International Development*, 2014, 26 (3) 317-331.
4. *Ibid.*
5. M. KARADENIZLI 'Who decides? Gender mapping the European Union's policy and decision-making in the areas of development, external relations and trade', Brussels, WIDE Network, 2007.
6. http://ec.europa.eu/europeaid/how/delivering-aid/budget-support/index_en.htm
7. Zie http://ec.europa.eu/europeaid/how/delivering-aid/budget-support/documents/future_eu_budget_support_en.pdf en www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/fo-caff/130241.pdf
8. M. VAN REISEN & M. USSAR 'Accountability upside down. Gender equality in a partnership for poverty eradication', Brussels, Eurostep and Social Watch, 2005.
9. Met name op het bestrijden van armoede, het reduceren van moedersterfte en HIV/AIDS en het integreren van meisjes in onderwijs.
10. Zie C. BARTON 'Where to for women's movements and the MDGs?' *Gender and Development*, 2005, 13 (1) 25-35; A. SAITH 'From universal values to MDGs: Lost in translation', *Development and Change*, 2006, 37(6) 1167-1199.
11. http://eeas.europa.eu/delegations/botswana/documents/speeches/hrd_sector_policy_support_-_botswana_eu_cooperation.pdf
12. Women's Development Bank zet zich in voor de economische en sociale *empowerment* van vrouwen in Zuid Afrika. Zie <http://wdb.co.za/>
13. A. KRIZSAN & E. LOMBARDO 'The quality of gender equality policies: A discursive approach'. *European Journal of Women's Studies*, 2013, 20(1) 77-92.
14. Southern Africa Gender Protocol Alliance (2013) SADC Gender Protocol 2013 Barometer – South Africa. <http://www.genderlinks.org.za/article/sadc-gender-protocol-barometer-2013-south-africa-2013-11-22>
15. Southern Africa Gender Protocol Alliance (2013) SADC Gender Protocol 2013 Barometer – Botswana. <http://www.genderlinks.org.za/article/sadc-gender-protocol-2013-barometer-botswana-2014-04-08>
16. Southern Africa Gender Protocol Alliance (2013) SADC Gender Protocol 2013 Barometer – Botswana. <http://www.genderlinks.org.za/article/sadc-gender-protocol-2013-barometer-botswana-2014-04-08>
17. Southern Africa Gender Protocol Alliance (2013) SADC Gender Protocol 2013 Barometer – South Africa. <http://www.genderlinks.org.za/article/sadc-gender-protocol-barometer-2013-south-africa-2013-11-22>
18. G. BAUER, 'Update on the women's movement in Botswana: have women stopped talking?', *African Studies Review*, 2011, 54 (2) 23-46.

In de kijker

“UN Women en de EU: een Partnerschap voor Gendergelijkheid en de Empowerment van Vrouwen” lezing door mevr. Dagmar Schumacher

Een verslag door Hanne Cuyckens¹

Nadat ze ervaring had opgedaan in verschillende VN organen werd Mevrouw Dagmar Schumacher directeur van het Brussels Bureau van UN Women vanaf de oprichting van de laatstgenoemde door de VN Algemene Vergadering in 2010. Een van de belangrijke specifieke prioriteiten van het Brusselse verbindingsbureau van UN Women is natuurlijk de samenwerking met de Europese Unie met betrekking tot gendergelijkheid.

kelingsagenda' en het 'Beijing +20' proces van uiterst belang.

De werking van UN Women²

De oprichting van UN Women kaderde in de hervormingsagenda van de VN waarbij middelen en mandaten gebundeld worden ten behoeve van een grotere daadkracht. Zo werden er maar liefst vier bestaande mandaten en functies samengevoegd en overgebracht naar deze entiteit: (1) het Bureau van de Speciale Adviseur van de secretaris-generaal inzake Genderkwesties en de Emancipatie van de Vrouw; (2) de Divisie voor de Emancipatie van Vrouwen; (3) het Verenigde Naties Ontwikkelingsfonds voor Vrouwen (UNIFEM); en (4) het International Onderzoek en Trainingsinstituut voor de Emancipatie van Vrouwen. Volgens mevr. Schumacher was de oprichting van UN Women door middel van de samenvoeging van deze vier reeds bestaande entiteiten één van de successen van de bredere VN hervorming die als doel had om de systeem-brede coherentie te verbeteren. Meer specifiek, ligt de kracht van UN Women in het feit dat het zowel een wetgevend als een operationeel mandaat heeft en dat dit mandaat universeel is in tegenstelling tot bijvoorbeeld UNIFEM dat zich exclusief richtte op ontwikkelingslanden.

De belangrijke taken van UN Women zijn: (1) het verhogen van leiderschap en deelname van vrouwen; (2) het beëindigen van geweld tegen vrouwen; (3) het betrekken van vrouwen bij alle aspecten van vredes- en veiligheidsprocessen; (4) het bevorderen van de economische empowerment van vrouwen; (5) het centraal stellen van gendergelijkheid in nationale ontwikkelingsprocessen; (6) het ondersteunen van intergouvernementele processen; en (7) het coördineren en mainstreamen van genderbelangen binnen de VN.

Om het belang van deze taken te illustreren werden er een aantal feiten en statistieken meegedeeld. Zo zijn maar 20,9% van de parlementariërs in de wereld vrou-

Voordat we verder ingaan op de werking van UN Women en de samenwerking met de EU is het belangrijk om te vermelden dat het interessante tijden zijn voor de genderkwestie. Er is de laatste decenia belangrijke vooruitgang geboekt op het gebied van gendergelijkheid, in het bijzonder door het sluiten van een aantal mijlpaalovereenkomsten zoals de Beijing Verklaring, het Beijing Actieplatform en het Verdrag over de Afschaffing van alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW*). Gendergelijkheid was ook een belangrijk element van de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen. De tijd is gekomen om te evalueren wat er effectief en concreet uit deze processen gekomen is en vast te stellen wat er nog gedaan moet worden want één ding is zeker: er is nog een lange weg te gaan! In dit verband is het ontwikkelen van een 'Post-2015 Duurzame Ontwik-

wen³, wat enkel 11,6% meer is dan in 1995 (een zeer langzame evolutie dus); worden 35% van de vrouwen geconfronteerd met fysiek en/of seksueel partnergeweld of niet-partner seksueel geweld (en deze cijfers liggen in realiteit hoogstwaarschijnlijk nog hoger aangezien het zeer moeilijk is om hierover correcte statistieken te verkrijgen); wordt verkrachting gebruikt als oorlogswapen; en voorzagen slechts 2 van de 9 vredesakkoorden die gesloten werden in 2011 (Somaalië en Yemen) specifieke bepalingen in verband met vrouwen.

De samenwerking tussen UN Women en de EU

Van beide kanten luidt er uiterst enthousiasme over de samenwerking tussen UN Women en de Europese Unie (er was ook een persoon van het gender point van de Europese Dienst voor Extern Optreden aanwezig tijdens de lezing die dit bevestigde). De thematische prioriteiten van de EU liggen dicht bij die van UN Women. De drie centrale punten van deze samenwerking zijn: gezamenlijke advocacy, gezamenlijke programmering en beleidsdialoog.⁴

Samenwerking met de EU is voornamelijk belangrijk op twee niveaus. Ten eerste kan de EU door middel van het aannemen van een sterk gemeenschappelijk standpunt het werk van UN Women op globaal niveau sterk ondersteunen. Zo heeft bijvoorbeeld het streven van UN Women in combinatie met het werk van de EU zeker een belangrijke rol gespeeld gedurende de meest recente bijeenkomst van de Commissie inzake de Positie van de Vrouw (*Commission on the Status of Women*), waar er hevig onderhandeld werd over het aannemen van conclusies met betrekking tot het beëindigen van geweld tegen vrouwen. Ten tweede is het ook belangrijk voor UN Women om input te kunnen verlenen op EU niveau. Zo heeft UN Women o.a. een waarnemersstatuut in het Raadgevend Comité voor gelijke kansen van de EU. Dit is specifiek van belang omdat er ook nog een aantal cruciale zaken omtrent genderbeleid in de EU moeten worden aangepakt, in het bijzonder op het gebied van gelijke beloning, geweld tegen vrouwen en seksuele en voortplantingsrechten.

Slotbeschouwing: Hoe zit het met de mannen in dit verhaal?

Het is altijd interessant om te constateren dat er vaak weinig mannen bij lezingen over gendergelijkheid aanwezig zijn. Dit was ook dit keer weer het geval. De

vraag die men hier logisch kan uit afleiden is: "Hoe kunnen/worden mannen betrokken bij deze problematiek"? Het gaat immers over gendergelijkheid en niet over vrouwenrechten *as such*. De betrekking van mannen in het genderdebat is één van de belangrijke prioriteiten van de post-2015 Duurzame Ontwikkelingsagenda. Het is inderdaad cruciaal om mannen te betrekken als we effectief vooruitgang willen boeken op het gebied van gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen.

Noten

1. Hanne Cuyckens is assistente en doctoraatsstudente aan het Instituut voor Internationaal Recht van de KU Leuven en is junior Member van het Leuven Centre for Global Governance studies.
 2. Voor een meer gedetailleerde analyse van UN Women zie H. Cuyckens, "UN Women", in C. Rynjaert (Ed.), *De fondsen en programma's van de Verenigde Naties*, Leuven, Acco, 2012, pp. 125-134.
 3. Cijfers op 1 juli 2013
 4. Zie Memorandum of Understanding tussen de Europese Unie en UN Women http://ec.europa.eu/europeaid/who/partners/international-organisations/documents/un-woman_en.pdf
-

Handel en sociale ontwikkeling: diaboliseren of dialogeren?

Lore Van den Putte'

Een morele afweging

De instorting van een textiel fabriek in Bangladesh meer dan een jaar geleden toonde pijnlijk aan dat wij als Westerse consument indirect mee verantwoordelijk zijn voor de omstandigheden waarin deze textielarbeid(st)ers onze massagoederen produceren. Meer dan 1000 doden en 2000 gewonden vielen te betreuren in en rond Rana Plaza, een acht verdiepingen tellend gebouw dat op geen enkele manier was voorzien op de zware machines die de textielindustrie nodig heeft. De dag voor de instorting, 23 april 2013, werden scheuren ontdekt in het gebouw, waarin zich behalve een naaiatelier ook winkels en appartementen bevonden. Toch moesten de arbeiders de volgende dag opnieuw aan het werk. Zonder enige vorm van vakbondsbescherming konden ze niet anders dan de bevelen van hun oversten opvolgen. Met de welgekende tragedie tot gevolg. Normaal gezien zou dit voor ons een ver-van-mijn-bed-show zijn, ware het niet dat de slachtoffers kledij produceerden voor zeer populaire Westerse winkelketens. Wereldwijde verontwaardiging bleef dan ook niet uit. Zelfs de nieuwe paus Franciscus sprak zich op 1 mei 2013 uit tegen de erbarmelijke werkomstandigheden in de fabriek en maakte zelfs gewag van slavenarbeid.

De ingestorte textiel fabriek in Dhaka, Bangladesh - © Munir Uz Zaman/Agence France-Presse

In dit verhaal speelt de Europese Unie als grootste afnemer van Bengalese exportgoederen een belangrijke

rol. In 2011 kwamen maar liefst 26,1% van hun goederen onze kant op. De Verenigde Staten als tweede afnemer was (maar) goed voor net geen 10%. Aangezien handelsbeleid een exclusieve EU-bevoegdheid is (en lidstaten hier maar weinig over te zeggen hebben), kon een reactie van de Hoge Vertegenwoordiger voor Extern Beleid, Catherine Ashton, en de Europese Commissaris voor Handel, Karel De Gucht, niet uitblijven. Ze wezen erop dat het probleem verder reikt dan onveilige werkomstandigheden en te wijten is aan een gebrek aan fundamentele arbeidsstandaarden.

Deze fundamentele arbeidsstandaarden zijn het resultaat van afspraken binnen de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), een VN-instelling waar overheden, werknemers en werkgevers arbeidsstandaarden opstellen waaraan de 185 landen die lid zijn, zich moeten houden. De belangrijkste hiervan zijn de 4 fundamentele standaarden (Core Labour Standards, CLS): het recht op vrije vereniging en de erkenning van het recht op collectief onderhandelen, het afschaffen van elke vorm van dwang- of verplichte arbeid, het afschaffen van kinderarbeid en tenslotte het elimineren van discriminatie op de werkplaats. Ze worden gezien als minimumvoorwaarden waaraan arbeid moet voldoen en worden soms zelfs aanzien als de sociale component van mensenrechten.

Deze arbeidsnormen zijn zeer belangrijk voor de EU, niet alleen binnen Europa maar ook daarbuiten. Samen met de VS probeerde de EU in de jaren 1990 dan ook om sociale normen op te nemen in de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Dit stuitte op groot verzet van ontwikkelingslanden, die de twee grootste handelsmachten ervan beschuldigden sociale normen te misbruiken voor protectionistische doeleinden. Immers, het zou hen niet te doen zijn om het lot van arbeiders in het zuiden maar om het lot van hun eigen arbeiders die door goedkope concurrentie uit de markt werden geprezen. Ontwikkelingslanden zagen de lage arbeidsstandaarden zelfs als een comparatief voordeel. Over hun werkelijke drijfveren lopen de meningen uiteen, maar feit is dat de EU en de VS onder andere naar aanleiding van dit debacle in de WTO arbeidsstandaarden begonnen op te nemen in hun handelsakkoorden. On-

dertussen is de inclusie van deze arbeidsnormen een standaardpraktijk geworden in elk akkoord dat de EU of de VS onderhandelt. Dit is dus niet enkel het geval voor landen zoals Colombia – het land met het hoogste aantal vakbondsdoeden wereldwijd – maar ook voor bijvoorbeeld Zuid-Korea – waar vakbondsrechten slechts in geringe mate worden gerespecteerd.

Hoewel beide handelsblokken deze rechten erg benadrukken in hun handelsrelaties, hebben ze een totaal verschillende aanpak om de naleving ervan te verzekeren. De EU verkiest een coöperatieve aanpak en treedt in dialoog met landen als er zich incidenten voordoen. De VS daarentegen voorziet sancties voor het overtrekkende land. Welke aanpak valt te verkiezen vanuit moreel oogpunt en welke werkwijze zorgt voor het beste resultaat in de praktijk? Deze twee vragen vormen het onderwerp van dit artikel.

Hoewel er veel debat was en nog steeds is over de vraag óf landen sociale normen moeten promoten in derde landen, vertrekt dit artikel vanuit de idee dat dit het geval is. Met dit doel voor ogen, stellen er zich echter verschillende morele vragen. Wat kunnen Europa en de VS ondernemen tegen producten die in menonwaardige omstandigheden worden geproduceerd? Laat ons terugkeren naar het voorbeeld van Bangladesh. Een eerste mogelijkheid zou zijn om de handel met Bangladesh (als geheel of met bepaalde sectoren) stop te zetten om op geen enkele manier aandeel te hebben in het erbarmelijke lot van deze arbeiders. Echter, op grote schaal zou dit ervoor kunnen zorgen dat deze werknemers hun job verliezen zodat een groot deel van het gezinsinkomen wegvalt. Een tweede mogelijkheid zou zijn om deze kledij nog steeds te kopen om de arbeiders te ondersteunen, maar moreel ligt dit iets moeilijker. Bovendien is er nog een bijkomend probleem inzake informatie: vaak gebeurt het produceren van goederen in verschillende landen waar tientallen onderaannemingen elk een deel van de productie voor hun rekening nemen. De precieze manier waarop een product is gemaakt, valt dus moeilijk te achterhalen. Daarnaast moet een product ook naar hier worden vervoerd opdat het in onze winkelrekken kan belanden. Ook tijdens het transport kunnen er allerlei problemen opduiken inzake arbeidsstandaarden.

Sancties en dialoog

Bovenvermelde morele problemen stellen zich niet enkel voor ons als individuele consument, maar ook voor beleidsmakers. Het is dan ook niet verwonderlijk dat

bijvoorbeeld de VS en de EU een totaal andere aanpak hanteren².

De VS staat bekend voor haar sanctiegerichte en conditionele aanpak³, die gekenmerkt wordt door twee elementen. Ten eerste eist de VS van derde landen vaak een aanpassing van hun nationale arbeidswetgeving voor het een handelsakkoord goedkeurt (pre-ratificatie conditionaliteit). Dit was onder meer het geval met Colombia. Hoewel het akkoord al werd ondertekend in 2006, duurde het tot 2011 vooraleer het Amerikaanse Congres het goedkeurde⁴. Onder de legislatuur van Bush werd het akkoord heronderhandeld om een sterkere nadruk te leggen op de fundamentele arbeidsstandaarden. Onder Obama werd een Actieplan opgesteld dat van Colombia onder meer een aanpassing van haar strafrecht eiste om zo werkgevers die vakbondsrechten ondermijnen, te kunnen beboeten. Uiteindelijk werd het akkoord goedgekeurd, ondanks verzet van Amerikaanse en Colombiaanse vakbonden. Een tweede typisch aspect van de Amerikaanse aanpak is de sanctiegerichte geschillenbeslechting. In internationale handelsakkoorden is het de gewoonte dat het akkoord voorziet in een formele geschillenprocedure voor alle handelskwesties. In de Amerikaanse akkoorden vallen arbeidsgeschillen ook onder deze formele procedure. Dit betekent dat handelspartners, als de ene de andere verdenkt van het niet beschermen van de arbeidsrechten van zijn burgers, dit kan melden aan een neutraal en internationaal panel dat moet oordelen of dit het geval is⁵. Als het beschuldigde land inderdaad in gebreke is, dan kan dit panel het land bepaalde handelsvoordelen ontzeggen of een boete opleggen. Dit vloeit voort uit het geloof dat arbeidsvraagstukken op dezelfde manier moeten worden behandeld als 'andere' handelskwesties⁶. Vooral NGOs en vakbonden (niet alleen in de VS, maar ook in Europa) propageren deze aanpak⁷ en ijveren voor een mogelijkheid tot strenge bestraffing.

Bovenvermelde 'harde' aanpak werd ook toegepast inzake Bangladesh. Na enorme druk van vakbonden en Democraten koos de VS voor het opschorten van de handelsvoordelen⁸. Hoewel de VS eerst de dialoog was aangegaan met de Bengaalse overheid, zag ze zich genoodzaakt tot deze actie omdat veranderingen uitbleven.

De EU heeft zo'n sanctiegerichte aanpak altijd resoluut verworpen⁹. Ze wil hiermee vermijden om te worden beschuldigd van protectionisme en wil ook het comparatieve voordeel van ontwikkelingslanden met lage lonen niet ondermijnen. Europa staat dan ook bekend voor haar promotionele of coöperatieve aanpak¹⁰ die onder meer voorziet in een dialoog over arbeidskwesties.

ties tussen de handelspartners¹¹. Sinds het akkoord met Zuid-Korea – dat in werking trad in 2011 – bevat elk Europees handelsakkoord een hoofdstuk over ‘handel en duurzame ontwikkeling’ waarbinnen arbeids- en milieuaspecten van de handelsrelaties worden behandeld. Dit in tegenstelling tot de VS, die aparte hoofdstukken opneemt voor arbeid enerzijds en het milieu anderzijds. In het geval van Colombia¹² bijvoorbeeld vermeldt het EU-akkoord dat de civiele maatschappij (o.a. vakbonden, NGO’s en businessgroepen) van de EU en Colombia (en Peru) een keer per jaar moet samenkomen om de sociale aspecten van hun handelsrelaties te bespreken. Als er zich problemen voordoen inzake de naleving van ILO-standaarden, kunnen deze in dit dialoogmechanisme worden besproken. In haar nieuwe bilaterale handelsakkoorden voorziet de EU dus niet echt een sanctiemechanisme¹³. Indien er een vermoeden van schending is, kunnen er consultaties komen tussen de regeringen. Indien hier geen oplossing kan worden gevonden, kan de kwestie worden doorgeschoven naar een expertenpanel. De Europese Commissie heeft echter al duidelijk gemaakt dat het bijeenkomen van zo’n panel zou betekenen dat het overlegmodel gefaald heeft. Bovendien zou zo’n panel geen macht hebben om haar uitspraken af te dwingen.

Vlak na de ramp in Bangladesh gaf de EU aan ook na te denken over de preferentiële toegang tot haar markt die ze verleent aan Bengaalse exportgoederen. Aangezien de EU de grootste afnemer is van deze producten, zou een beslissing tot opschorting de Bengaalse economie in haar hart treffen. De Europese Handelscommissaris vertelde het persbureau Reuters dat de EU zowel een wortel als een stok ter beschikking heeft, maar dat hij in dit geval de wortel verkoos¹⁴. Immers, de bedoeling is om de mensen in Bangladesh te helpen, niet om hen te straffen. Daarom lanceerde De Gucht samen met Bangladesh en de IAO een ‘sustainability compact’, waarin onder meer de volgende 3 doelstellingen naar voor worden geschoven. Ten eerste een hervorming van het arbeidsrecht om het recht op vrije vereniging en collectieve onderhandelingen te garanderen. De IAO zou de effectieve uitwerking hiervan controleren. Ten tweede het inhuren van 200 extra inspecteurs tegen het einde van 2013. Ten derde het verbeteren van de veiligheid van gebouwen en de brandveiligheid. Ook hierbij neemt de IAO een coördinerende rol en technische bijstand op zich¹⁵.

Hoewel beiden zowel kenmerken vertonen van een conditionele als een promotionele benadering, is de VS-benadering voornamelijk gericht op sancties en

deze van de EU op dialoog. Tot zover de theorie. Hoe werken beide aanpakken in de praktijk?

Effectiviteit in de praktijk

Er is reeds veel onderzoek gevoerd naar de manier waarop de VS en de EU omgaan met arbeidsstandaarden in hun handelsakkoorden. In vele gevallen echter beperkt dit onderzoek zich tot een juridische analyse van de verschillende bepalingen in de akkoorden. De implementatie van deze bepalingen wordt minder vaak bestudeerd; niet alleen omdat dit een zekere mate van veldwerk zou vereisen, maar ook omdat het moeilijk is om een verandering ter plaatse te koppelen aan een bepaalde aanpak. Colombia heeft bijvoorbeeld zowel een akkoord met de VS als met de EU. Is een daling van het aantal vakbondsdoden¹⁶ een gevolg van druk van de Amerikaanse regering of van sterkere Colombiaanse vakbonden die van hun Europese collega’s geleerd hebben om te ijveren voor meer bescherming? Ongetwijfeld spelen er nog tientallen andere factoren mee.

Dit maakt het erg moeilijk om de vraag naar effectiviteit van deze aanpakken te beoordelen. Toch moeten we dit probleem tackelen aangezien er in de huidige context voortdurend nieuwe bilaterale akkoorden met sociale normen worden afgesloten. Om te weten of arbeidsomstandigheden kunnen worden verbeterd door de promotie van sociale normen in handelsakkoorden en zoja, hoe ze dit kunnen doen, moeten we achtereenvolgens twee vragen beantwoorden. Ten eerste, hoe verloopt de implementatie van deze twee dominante aanpakken? Bestaan deze aanpakken enkel op papier, of worden ze ook in de praktijk uitgevoerd?¹⁷ Ten tweede, hoe effectief zijn ze in het verbeteren van arbeidsomstandigheden?

Laat ons beginnen met de aanpak van de VS. Zoals eerder gesteld hanteert ze zowel pre-ratificatie conditionaliteit als een procedure voor geschillenbeslechting nadat het akkoord in werking is getreden. De eerste methode heeft al enkele vruchten afgeworpen. Zo heeft de VS in 2011 samen met Colombia een Actieplan opgesteld, waarbij aan enkele voorwaarden moest worden voldaan voordat het handelsakkoord in werking kon treden. Echter, in sommige gevallen bleef het bij cosmetische aanpassingen en is er in de werkelijkheid weinig veranderd. In andere gevallen hebben de eisen van een externe overheid de uitvoering van voorstellen die reeds in de pijplijn zaten, versneld¹⁸. Voordat een akkoord in werking treedt, kan deze aanpak dus een positieve impact hebben op de arbeidsomstandigheden in derde landen. De tweede methode

is moeilijker te beoordelen. Volgens een ILO-rapport van 2013 zijn er tot juni 2012 zes zaken ingediend onder VS-akkoorden¹⁹. Vier van deze zaken zijn nog niet afgerond, maar er is in elk geval nog nooit een sanctie uitgesproken. De implementatie van deze methode is dus zeer gering en lijkt dus eerder afschrikwekkend te werken. Toch heeft het feit dat er een klacht was en dat deze (in de meeste gevallen) onderzocht werd, al effecten geressorteed. Zo belanden problemen hierdoor op het bord van overheden van derde landen die dan meer gemotiveerd kunnen zijn om bepaalde zaken aan te pakken.

Vervolgens bekijken we de implementatie van de Europese aanpak. In de nieuwste akkoorden van de EU wordt veel aandacht besteed aan de arbeids- en milieuaspecten van duurzame ontwikkeling. Het hoofdstuk dat hier expliciet aan gewijd is, bevat een clause die stelt dat vakbonden, werkgeversorganisaties, milieugroepen en andere geïnteresseerde organisaties op regelmatige basis moeten samenkomen in een dialoogmechanisme om de implementatie van dit hoofdstuk te bespreken. De organisaties die hierin kunnen zetelen worden zeer specifiek beschreven en moeten onafhankelijk van hun overheden kunnen opereren. Niet alleen moeten deze groepen op nationaal²⁰ niveau samenkomen, maar ze moeten ook eenmaal per jaar een dialoog organiseren tussen beiden. Gezien deze organisaties in het veld opereren, hebben ze een goed overzicht over zaken die misgaan, die ze dan kunnen signaleren aan elkaar en aan hun overheden. Het is dan ook de bedoeling dat beide partners rekening houden met de informatie die aan hen wordt doorgespeeld. Het samenkomen van de civiele maatschappij gebeurt in een geïnstitutionaliseerde setting; vaak heeft deze bijeenkomst een specifieke naam en heeft het zelfs een secretariaat ter beschikking²¹.

Hoe functioneert dit dialoogmechanisme in de praktijk? De voorbeelden voorhanden zijn zeer schaars en een grondige evaluatie van deze aanpak zal pas over enkele jaren mogelijk worden. Toch is het, zoals eerder gesteld, belangrijk om deze aanpak nu reeds aan een onderzoek te onderwerpen. Omdat het EU-Zuid Korea akkoord het eerste is dat deze aanpak expliciet naar voor brengt en het enige akkoord is waarvan deze bepalingen al enkele jaren functioneren²², zullen we hierop focussen.

Het opzetten van dit mechanisme ging vrij vlot langs Europese kant en bevat onafhankelijke en representatieve organisaties van de civiele maatschappij²³. De Europese leden hebben echter sterke kritiek op de samenstelling langs Zuid-Koreaanse zijde; vele leden hebben/hadden banden met de overheid en kunnen

daardoor niet onafhankelijk opereren²⁴. Ook is één van de drie grote vakbonden niet opgenomen. Verder zijn de Zuid-Koreaanse vertegenwoordigers voornamelijk academici. Volgens geruchten aan Europese zijde zouden de Zuid-Koreanen oor hebben naar de Europese kritiek en zouden ze een nieuwe samenstelling overwegen. Ondanks deze kritiek hebben beide zijden elkaar al twee keer ontmoet. De tweede bijeenkomst was veel constructiever dan de eerste en de conclusies vermeldden bijvoorbeeld dat beide zijden de Zuid-Koreaanse overheid aanmanen om IAO-standaarden te ratificeren. Er zou ook een goede samenwerking zijn tussen de vakbonden aan beide zijden die zelfs samen presentaties voorbereiden. Hoewel de meeste problemen inzake arbeidsstandaarden zich afspeelen aan Zuid-Koreaanse zijde, is het niet de bedoeling dat het mechanisme eenzijdig kritiek levert op Zuid-Korea. Beide zijden stelden bijvoorbeeld voor om tegen de volgend ontmoeting (in 2014) een lijst op te stellen met zaken waarin multinationals van beide kanten zich vermoedelijk niet aan arbeidsstandaarden houden. Volgens sommigen zou het ideaal zijn als de Zuid-Koreanen bijvoorbeeld een inschatting maken van de situatie van arbeidsstandaarden in de EU. Tot nu toe is dit echter nog niet gebeurd.

Hoewel het mechanisme nog grotendeels in zijn kinderschoenen staat, zou dit er op termijn toe kunnen leiden dat de Zuid-Koreaanse civiele maatschappij wordt versterkt door te leren van haar Europese collega's²⁵. Zo zou de vraag naar betere werkomstandigheden van onderuit kunnen komen. Problemen kunnen zo ook veel makkelijker op de tafel worden gebracht dan wanneer dit via een officiële en formele procedure moet gebeuren. Ook het akkoord met Colombia/Peru bevat gelijkaardige bepalingen. Het heeft wat voeten in de aarde gehad voor dit akkoord om goedgekeurd te worden door het Europees Parlement. Vooral langs linkerkant werd de vraag gesteld of de EU handel zou moeten liberaliseren met Colombia, een land dat flagrant vakbondsrechten schendt. Deze kritiek leidde ook langs Europese kant tot een stappenplan, maar het uitvoeren ervan werd niet als voorwaarde voor ratificatie gesteld.

Conclusie

De VS en de EU trachten, elk op hun eigen manier, om via hun handelsbeleid CLS te verbeteren in derde landen. De VS hanteert een top-down aanpak: de Amerikanen eisen verbeteringen voordat ze een akkoord goedkeuren en trachten nadien schendingen te voorkomen via een afschrikkingsmechanisme met mogelijke sancties. In de praktijk echter blijft er van

deze harde aanpak weinig overeind. De EU daarentegen stelt minder voorwaarden vooraf en heeft ook weinig harde middelen om op te treden tegen schendingen. Anderzijds investeert ze in de ontwikkeling van de civiele maatschappij in handelspartners zodat deze bottom-up betere arbeidsomstandigheden kunnen afdwingen. Deze tweede aanpak mikt vooral op de lange termijn en moet haar effectiviteit nog aantonen. Hopelijk kunnen we over enkele jaren oordelen of deze softe afdwingbaarheid van de EU een zwakgebod was of een duurzame stap naar betere arbeidsomstandigheden in derde landen.

Noten

1. Lore Van den Putte studeerde politieke wetenschappen aan de Universiteit van Gent en aan de Universiteit van Lund in Zweden. Sinds 1 oktober 2012 is ze als FWO-aspirant verbonden aan het Centrum voor EU-Studies van de Universiteit Gent waar ze een doctoraat schrijft over de promotie van sociale normen via Europese handelsakkoorden.
2. Kerremans, B., & Martins Gistelinck, M. (2009). Interest Aggregation, Political Parties, Labour Standards and Trade: Differences in the US and EU Approaches to the Inclusion of Labour Standards in International Trade Agreements. *European Foreign Affairs Review*, 14, 683-701.
3. ILO. (2013). The social dimensions of free trade agreements. Geneva: Institute for Labour Studies.
4. Angeles Villareal, M. (2014). The U.S.-Colombia Free Trade Agreement: Background and Issues: Congressional Research Service Report for Congress.
5. Polaski, S., & Vyborny, K. (2006). Labor Clauses in Trade Agreements: Policy and Practice. *Integration & Trade*, 25, 95-124.
6. Siroën, J.-M. (2013). Labour provisions in preferential trade agreements: current practice and outlook. *International Labour Review*, 152(1), 85-106.
7. Belangrijk is wel om te benadrukken dat hoewel de VS-aanpak voornamelijk gekenmerkt wordt door formele geschillenbeslechting, haar akkoorden ook de mogelijkheid voorzien voor de civiele maatschappij om samen te komen om arbeidskwesties inzake het akkoord te bespreken. Deze bijeenkomsten zijn echter niet zo geïnstitutionaliseerd als bij de EU. Ook zijn de bepaling erover in de akkoorden erg vaag.
8. Greenhouse, S. (2013). *Obama to Suspend Trade Privileges With Bangladesh*. The New York Times, 27 juni 2013. Te raadplegen op <http://www.nytimes.com/2013/06/28/business/us-to-suspend-trade-privileges-with-bangladesh-officials-say.html?pagewanted=all>. Het opheffen van de handelsvoordelen had geen betrekking op de kledingindustrie (omdat deze geen preferentiële toegang heeft tot de Amerikaanse markt), maar onder meer op tabak en plastic zakken.
9. European Commission. (2001). Promoting Core Labour Standards and improving social governance in the context of globalisation.
10. ILO (2013). The social dimensions of free trade agreements. Geneva: Institute for Labour Studies.
11. Kerremans, B., & Martins Gistelinck, M. (2009). Interest Aggregation, Political Parties, Labour Standards and Trade: Differences in the US and EU Approaches to the Inclusion of Labour Standards in International Trade Agreements. *European Foreign Affairs Review*, 14, 683-701.
12. De EU heeft een gezamenlijk handelsakkoord met Colombia en Peru. Oorspronkelijk was het de bedoeling om een interregionaal akkoord af te sluiten met alle landen van de Andesgemeenschap, maar Ecuador en Bolivia hebben onderweg afgehaakt.
13. In het geval dat er zich zeer grove schendingen zouden voordoen, zou de EU of haar handelspartner zich kunnen beroepen op de 'essential elements clause' waarin alle fundamentele mensenrechten worden vermeld. Op basis hiervan zou de klagende partij 'gepaste maatregelen' kunnen nemen. Voor arbeidsrechten bestaat deze mogelijkheid echter louter in theorie.
14. Thomasson, E. (2013). *Bangladesh tells EU it will improve worker rights, inspections*. Te raadplegen op <http://www.reuters.com/article/2013/07/08/bangladesh-eu-idUSL6N0FE1SQ20130708>.
15. Zie http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/activities/all/WCMS_217271/lang--en/index.htm.
16. Dit is een louter hypothetisch voorbeeld.
17. Hafner-Burton, E. M. (2009). *Forced to Be Good: Why Trade Agreements Boost Human Rights*. Ithaca: Cornell University Press; Elliott, K. A. (2004). *Labor Standards, Development, and CFTA International Economics Policy Briefs*: Institute for International Economics and the Center for Global Development; Oehri, M. (2014). *US and*

EU Labor Governance “Near and Far” – Hierarchy vs. Network? Paper gepresenteerd op de workshop ‘Fostering Labor Rights in the Global Economy’ te Leuven, 20-21 februari 2014.

18. ILO (2013). The social dimensions of free trade agreements. Geneva: Institute for Labour Studies.
19. Ibid. Dit betreft alle zaken behalve deze onder NAFTA (North American Free Trade Agreement), een handelsakkoord tussen de VS, Canada en Mexico. Onder het arbeidsluik van dit akkoord werden verschillende klachten geformuleerd, maar er is nooit een expertencomité ingesteld. Dit zou te wijten kunnen zijn aan het feit dat de VS geschillen in de praktijk liever beslecht op een vriendschappelijke manier.
20. In het geval van de EU is dit uiteraard op Europees niveau.
21. In het geval van het EU-Zuid Korea akkoord heet zo’n bijeenkomst een ‘Civil Society Forum’ en is het Europees Economisch en Sociaal Comité het secretariaat.
22. Het Civil Society Forum kwam al eens bijeen in 2012 (in Brussel) en in 2013 (in Seoul).
23. Er is echter geen vertegenwoordiging van milieuorganisaties, aangezien ze minder interesse toonden om in dit mechanisme te zetelen.
24. ETUC. (2013). Speech at EP INTA hearing on sustainable development chapters in trade agreements.
25. Dit werd al naar voor gebracht inzake vroegere EU-akkoorden die nog niet zo’n geïnstitutionaliseerd mechanisme voor duurzame ontwikkeling bevatten. Zie Postnikov, E., & Bastiaens, I. (in publicatie). Does dialogue work? The effectiveness of labor standards in EU preferential trade agreements. *Journal of European Public Policy*.

Interview

De Verenigde Naties, dichterbij dan u denkt

Sanderijn Duquet'

Het Regionaal Informatiecentrum van de Verenigde Naties (UNRIC) in Brussel bestaat 10 jaar. Het Centrum, opgericht door de Algemene Vergadering van de VN, heeft een mandaat dat West-Europa bestrijkt. Wereldbeeld sprak met Christophe Verhellen, de nieuwe en dynamische Desk Officer voor de Benelux, over het belang van het verspreiden van informatie over de Verenigde Naties en de rol van UNRIC daarin.

Christophe Verhellen als VN-vrijwilliger in Pretoria bij de lancering van het alternatieve WK-lied "8 Goals for Africa" in 2010. Met dit lied probeerden UNIC daar de Millennium Development Goals en de strijd tegen armoede onder de aandacht te brengen tijdens het WK in Zuid-Afrika - © diplomatie.belgium.be

Wereldbeeld: Proficiat met uw aanstelling als Benelux Desk Officer. Hoe bent u bij de Verenigde Naties terechtgekomen?

Ik kreeg mijn opleiding als televisieregisseur aan het Rits in Brussel. Dat is geen evidente studiekeuze ter voorbereiding van een job bij de Verenigde Naties. Ik

ben mijn professionele carrière dan ook begonnen bij Studio Brussel, waar ik drie jaar lang het nieuws voorlas. Toevallig zag ik een ad valvas bericht van het Rits: men zocht iemand om radioproducers op te leiden in Oeganda. Zo ben ik voor het eerst aan de slag gegaan bij de VN, onder het statuut van 'associated expert'. Dergelijk statuut is interessant voor jonge mensen: je wordt deels betaald door de Belgische overheid, maar je werkt wel voor een VN organisatie. Het project liep drie jaar, waarvan ik twee jaar in Oeganda heb gespendeerd en één jaar in Mauritanië. Daarna ben ik in Kenia beland, maar dan als VN consultant. Vanuit mijn Keniaanse standplaats heb ik aan projecten gewerkt in Tanzania, Zambia, Kenia en Oeganda. In de jaren negentig werkte ik vooral voor de VN Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) en het Wereldbevolkingsfonds (UNFPA).

Tussen 1997 en 2007 was ik terug in België, waar ik regisseur was bij verschillende Vlaamse televisieomroepen. In 2008 ben ik opnieuw voor de VN gaan werken, ditmaal als United Nations Volunteer (UNV). Ik werd drie jaar lang tewerkgesteld als communicatieverantwoordelijke in Pretoria bij UNIC, het VN-Informatiecentrum van Zuid-Afrika. Ondertussen nam ik deel aan VN examens. Toen ik slaagde werd ik gecontacteerd door het VN Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Zaken (OCHA) om een positie op te nemen in Afghanistan. Daar was ik voor OCHA Head of Public Information, wat inhield dat ik de communicatie verzorgde van alle werkzaamheden die met humanitaire hulp te maken hadden. Vorig jaar, na tweeënhalf jaar in Afghanistan, heb ik beslist om terug te keren en mijn huidige positie op te nemen. Het is dus eigenlijk voor het eerst dat ik voor de VN in België werk.

Wereldbeeld: Wat houdt uw job bij UNRIC in?

Een job als desk officier behelst een aantal aspecten. Wij zijn het contact, in mijn geval met de Benelux, van de Verenigde Naties. Het team bestaat uit vijf personen waaronder drie stagiairs één voor Vlaanderen, één voor Nederland en één voor Wallonië en Luxemburg. Er zijn vier grote pijlers in ons werk. Ten eerste

nemen wij elke ochtend de pers door om te kijken of er voor de VN relevante zaken zijn gebeurd in ons geografisch gebied. Die informatie sturen wij door naar New York. Op deze wijze hebben ze daar, zodra ze wakker worden, een overzicht van het nieuws Benelux dat belangrijk kan zijn voor de Secretaris-generaal en andere beleidsmakers. Ten tweede is er ook de omgekeerde beweging: 's nachts krijgen wij persberichten en opiniestukken uit New York. Deze informatie verdelen wij in de Benelux aan de pers, de academische wereld of het grote publiek. Wij informeren dus New York, en New York informeert ons, op dagelijkse basis. Een derde pijler betreft de ondersteuning van de communicatiebehoeften van de 25 andere VN-kantoren in Brussel. Dat kan zowel het uitsturen van persberichten tot het organiseren van evenementen inhouden. Onze vierde, en in mijn opzicht de leukste activiteit, is de outreach. UNRIC treedt naar buiten en informeert mensen over wat de VN is en doet. Zo gaan we naar Model United Nations oefeningen, ontvangen we delegaties van universiteiten en scholen in onze kantoren, en vieren we internationale VN-dagen. Op VN-dag of wereldvrouwendag, bijvoorbeeld, verzorgen we activiteiten voor het grote publiek zoals een fototentoonstelling, een lezing of een filmvoorstelling met een debat.

Wereldbeeld: Wat zijn, naar uw mening, de grootste verwezenlijkingen in 10 jaar UNRIC en wat zijn eventuele werkpunten?

UNRIC heeft in het verleden een aantal grote jaarlijkse campagnes opgezet. Thema's als 'water' en 'voedselverspilling' stonden centraal. Onder andere dankzij een fotocampagne kregen we veel persaandacht. Dit jaar is het thema 'green cities' en werken we voor de fotocampagne samen met de krant Metro en de stad Brussel. Ciné-ONU is ook een onwaarschijnlijk groot succes. Dat zijn filmavonden die drie jaar geleden van start gingen met een publiek van 20 à 30 mensen in onze eigen vergaderzaal. Nu zit de Bozar in Brussel vol: we ontvangen er tussen 200 en 300 mensen, elke maand. Op meer permanent basis is een grote troef onze meertaligheid: we behandelen 23 landen, in 13 talen via 9 desks. Alle informatie kan tegelijk beschikbaar worden gesteld in al die talen.

Waar we volgens mij nog meer kunnen bereiken en dan spreek ik louter over de Benelux is in het engageren en informeren van de jeugd. Dat is een persoonlijk werkpunt voor de komende maanden en jaren. Nu praat UNRIC voornamelijk met grote partners als de Europese Commissie. Dat is logisch. Het bestaan van de Verenigde Naties in Brussel is sterk gelinkt aan de

Europese Unie, omdat er heel veel genetwerkt en ge-lobbyd wordt onder andere met het oog op budgettaire afspraken. Ook met de Belgische, Nederlandse en Luxemburgse regering wordt er regelmatig overlegd. Aan de andere kant heb ik de indruk dat de kennis over de VN minimaal is bij scholieren. Ik ben zelf tewerkgesteld bij de VN en mijn eigen kinderen weten amper wat de VN doet. Op universitair niveau is de situatie anders, onder andere omdat er door de Verenigingen voor de Verenigde Naties goed werk geleverd wordt zowel in Vlaanderen, Wallonië als in Nederland. Op middelbaar niveau kan het nog veel beter. Mijn bedoeling is om enerzijds via de ministeries en departementen onderwijs, anderzijds via de Verenigingen voor de Verenigde Naties, te kijken of er mogelijkheden tot samenwerking zijn. We moeten in staat zijn 17 en 18-jarigen jonge mensen die binnenkort een studie-keuze moeten maken te bereiken. Een beetje kennis over de wereld komt daarbij zeker van pas. Grote VN thema's klimaatverandering, bevolking, honger zijn relevant voor België en het is belangrijk dat jongeren deze ook in breder perspectief kunnen plaatsen. Het Belgisch onderwijs is vrij prestatiegericht en kent weinig public speaking oefeningen of debatten waar zo'n onderwerpen aan bod kunnen komen. Hoe we precies de aandacht voor de VN in het middelbaar onderwijs zullen vergroten, zal afhangen van de gesprekken met de overheidsinstanties en de partners zoals de VVN, die de nodige ervaring en continuïteit in hun werking kennen. Dit zijn dan ook doelstellingen op middellange termijn. Op korte termijn praat ik met partners over kleinere campagnes tijdens festivals of sportevenementen. Het concentreren op de jeugd wordt één van mijn stokpaardjes de komende jaren.

Wereldbeeld: Een aantal weken geleden kregen België en UNRIC bezoek van Secretaris-generaal Ban Ki-moon. Hoe is die ontmoeting verlopen?

De Secretaris-generaal was begin april in België om deel te nemen aan twee activiteiten: er was de Conferentie ter Preventie van Genocide, georganiseerd door de Belgische regering, en de top van Europese en Afrikaanse leiders in Brussel. Daarnaast heeft hij ook de tijd genomen om de resultaten van de Roll Back Malaria campagne bekend te maken en om UNRIC te bezoeken. Wij hebben het tienjarig bestaan van UNRIC gevierd met taart en een videopresentatie. De Secretaris-generaal was onder de indruk, in het bijzonder van de internationale dynamieken en de meertaligheid. UNRIC blijft toch een speciaal geval binnen de VN omdat we tot nog toe het enige regionale informatie-kantoor zijn; andere kantoren worden georganiseerd op nationaal niveau. Het concept UNRIC is niet en-

kel kostenbesparend, het laat Europa toe om als één stem te spreken. Alle bureaus van West-Europa zijn gegroepeerd in Brussel, omdat wij dicht bij de Europese instellingen en de beleidsmakers zitten. UNRIC Brussel heeft haar kantoren dicht bij de bron, naast het Justus Lipsius-gebouw, boven het internationaal perscentrum. Maar wij werken ook echt als team en het delen van kantoren stelt ons in staat om zeer snel informatie uit te wisselen.

Wereldbeeld: Wat is de houding van de VN hoofdzetel in New York ten opzichte van het doel, het nut en de werking van de lokale informatiekantoren?

Het budget voor informatiekantoren vermindert elk jaar. Daarom zijn we blij een beroep te kunnen doen op stagiairs. Aangezien er voor elke taal een stagiair wordt aangenomen, telt UNRIC meer stagiairs dan vast personeel. Stage lopen bij UNRIC is een goede manier om professioneel vertrouwd te raken met de VN en om relevante ervaring op te doen. We verwachten ook wel iets van onze stagiairs, zoals een engagement van minstens vier, bij voorkeur zes maanden. Het werk is vrij specifiek en vraagt soms wat aanpassing, maar onze stagiairs gaan mee naar vergaderingen en krijgen de kans om VN-functionarissen te ontmoeten, zoals laatst Ban Ki-moon. Op het einde van de stage hebben de jongeren dus wel iets teruggekregen, aangezien ze hun netwerk hebben kunnen uitbreiden. Het systeem van de stagiairs is goed, maar we hebben het ook gewoon nodig omdat er geen budget is om meer vaste krachten aan te werven of om werk uit te besteden.

Wereldbeeld: In uw lange carrière bij de VN hebt u op verschillende plaatsen gewerkt, binnen en buiten Europa. Wat is het verschil tussen het werk in Brussel en elders?

Voor de VN werken in België is voor mij wel een aanpassing. Mijn positie hier is helemaal anders dan mijn vorige jobs, die zich echt in het veld afspeelden. Wat ik nu doe bij UNRIC is meer een bureaujob. Dit ga ik in de toekomst een beetje proberen veranderen, door evenementen te organiseren en naar buiten te komen met ons verhaal. Hier moet je je handen niet vuil maken, wat in andere landen wel het geval is. Ik denk spontaan aan mijn ervaringen in Afghanistan waar ik in een vluchtelingenkamp werkte. Zelfs al had ik er ook een public information taak, de invulling van de job is helemaal anders. UNRIC is meer een parapluorganisatie die informatie ontvangt en weer uitzendt, terwijl

je in het veld meer bezig bent met concrete projecten, ook als communicatieverantwoordelijke. Als er zich bijvoorbeeld een aardbeving voordoet, zet je alles op alles om daar een week lang over te berichten om er voor te zorgen dat de wereld weet wat er aan de hand is. Bij UNRIC Brussel werken we eerder als een persagentschap en evenementenorganisator. Elders ben je meer een actieve organisatie die veldwerk verricht.

Wereldbeeld: Wat is de rol van een VN-communicatieverantwoordelijke bij fondsenwerving?

Bij UNRIC wordt er als zodanig niet aan fondsenwerving gedaan. Het enige wat we doen is afspraken maken met partners als we evenementen organiseren. Wij ondersteunen wel bijvoorbeeld UNICEF of de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) bij hun fondsenwerving, maar zelf doen we dat niet. Tijdens mijn vorige aanstellingen had ik daar wel een zekere rol. Het berichten over een crisis heeft deels als doel financiële als logistieke steun te krijgen voor een getroffen regio. Dat is niet gemakkelijk, zeker niet als humanitaire situaties blijven aanslepen. Neem bijvoorbeeld Afghanistan, waar een zekere fatigue waar te nemen is bij de donoren. De oorlog is er nu ook al een tiental jaar bezig en de Amerikaanse troepen trekken er weg, dus denken het grote publiek en de donoren dat het probleem opgelost is. De situaties in Soedan en Syrië zijn nu aantrekkelijker omdat deze meer bericht worden in de media. Afghanistan wordt al geruime tijd genegeerd door de media, nochtans sterven er nog elke winter tientallen kinderen door de koude. Vorig jaar hadden er negen miljoen mensen voedseltekort door de droogte. Wij weten dat in België niet, omdat er niemand over bericht. Dat is dé grote uitdaging voor iemand die ter plaatse de communicatie verzorgt: de wereld wakker schudden. Maar zodra er ergens een andere crisis uitbreekt moet je wel opnieuw beginnen. Natuurlijk moet er ook aandacht gaan naar die nieuwe crisis, maar het kan wel frustrerend zijn voor een communicatieverantwoordelijke.

Wereldbeeld: Wie zijn de partners van UNRIC?

UNRIC heeft een ruime vrijheid bij het organiseren van evenementen en het aangaan van partnerschappen. Het is evident dat wij samenwerken met Verenigingen voor de Verenigde Naties, maar we hebben ook contacten met sportverenigingen, zoals de voetbal- of wielerbond, en culturele verenigingen om onze boodschap te verkondigen. Dat is heel leuk. Het enige moeilijke is dat er weinig budget is, maar dat moedigt dan weer de creativiteit aan. We staan ook open voor ideeën van externen, dus als er mensen zijn

die voorstellen hebben die binnen ons werkkader vallen, luisteren we graag. Onder bepaalde voorwaarden kunnen we ook met bedrijven samenwerken. Dat is sowieso het geval wat betreft mediabedrijven, maar op projectbasis kan er ook met andere private actoren in zee gegaan worden. De samenwerking kan de vorm aannemen van een sponsorcontract of een activiteit in het kader van hun corporate social responsibility. De selectie van deze partners hangt af van hun ethische profiel en hun houding ten opzichte van mensenrechten. Bij de media hebben we een aantal vaste partners, bijvoorbeeld Afrika-experts op bepaalde redacties. Ook kunnen er projecten opgezet worden met de entertainmentsector. In Zuid-Afrika werkten wij bijvoorbeeld samen met het programma Big Brother. In de Benelux zijn we zo ver nog niet gegaan, maar er zijn wel mogelijkheden. Als een Martin Heylen of een Jan Leyers bijvoorbeeld een documentatiereeks zouden maken over pakweg honger in de wereld, kunnen wij hen technisch ondersteunen. Een andere vorm van partnerschappen gaan we aan met VN goodwill ambassadors. Wij benaderen een aantal bekende mensen, zoals Goedele Liekens, Axelle Red of Helmut Lotti, om onze boodschap te helpen verspreiden. Daarbij is belangrijk dat de ambassadeurs blijf geven van het onderschrijven van VN principes. Hun aanwezigheid op evenementen trekt nu eenmaal persaandacht. Dat is enorm belangrijk, want de media zijn heel kritisch in België wegens een overaanbod aan activiteiten.

Wereldbeeld: *Hoe is jullie relatie met Belgische, Nederlandse en Luxemburgse onderdanen die topposities bekleden binnen de VN familie? Worden zij ook ingezet in bewustmakingscampagnes?*

Zeker. Dat is een taak van onze stagiairs: elke maand wordt het werk van één VN-functionaris uit de Benelux in de schijnwerpers gezet. Deze maand is dat de Nederlander Robert Serry, de speciale gezant van de VN voor de Krim. Er wordt dan een interview gepubliceerd op onze website en facebookpagina. Of we lichten de pers in over een Belg die met een bepaald thema bezig is, zoals Marleen Temmerman bij de Wereldgezondheidsorganisatie. Dit draagt bij tot het publiek besef dat de VN niet enkel betrokken is in zaken

die zich ver van het eigen bed afspeelen, maar dat er ook mensen van bij ons goed werk leveren.

Wereldbeeld: *Hartelijk dank voor dit gesprek.*

Zin om stage te lopen bij UNRIC in Brussel? Neem een kijkje op <http://www.unric.org/nl/vacatures-en-stages/30>. Algemene informatie over stagemogelijkheden bij de Verenigde Naties en het stagefinancieringsprogramma van de Vlaamse overheid vind je op de VVN-website (<http://www.vvn.be/>)

Noten

1. Aspirant van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO) en doctoraal onderzoeker aan het Leuven Centre for Global Governance Studies en het Instituut voor Internationaal Recht, KU Leuven.
-

Ontwikkelingshulp opnieuw bekeken... en afgewezen

Marcus Leroy'

Een paper als "Heeft Ontwikkelingshulp zijn tijd gehad?" (MO* Papers, November 2011) is niet meer dan een keitje in een uitgestrekte kikkerpoel. In de *aid industry*, de Westerse instellingen die van hulp aan zogenaamde ontwikkelingslanden hun beroep hebben gemaakt, is wat gekwaak te horen, zelfgeruststellend gekwaak vooral. Maar het is al gauw weer *business as usual*. Business is het juiste woord, want voor de *aid industry* is ontwikkeling een handelsartikel, iets wat het Westen, met zijn geld en experts, exporteert – en hoort te exporteren – naar de rest van de wereld.

Laat ons daarom het begrip ontwikkeling eens opnieuw bekijken, zien hoe de ontwikkelingshulp daarmee omgaat en daaruit afleiden waarom de *aid industry* zo grondig fout zit. We eindigen met een schets van een alternatief; daar kunnen we niet onderuit.

Iedereen op reis

Wie het begrip ontwikkeling wil definiëren waagt zich op dun ijs. Hij stuit meteen op de eindeloze complexiteit en op de ideologische geladenheid van het begrip. Dat is allesbehalve verwonderlijk; ontwikkeling valt immers niet exact te omschrijven. Want ontwikkeling is geen vast, bereikbaar doel. Het is een proces, een onderweg zijn, een reis. En net als bij een vakantiereis is het doel van het proces het proces zelf. Het is een proces van bewustwording van de uitdagingen en mogelijkheden van het individu, van de groep; de groep gaande van het gezin tot de hele wereldgemeenschap. Het is een proces waar iedereen, ook het 'ontwikkelde Westen', mee bezig is, of zou moeten zijn. Ook wij zijn onderweg. En daarom is het ook een wereldwijd proces van communicatie, van samenwerken, elkaar leren kennen, leren van elkaar, elkaars waarden en normen leren kennen, gemeenschappelijke doelen identificeren en er zich samen voor inzetten, samen op weg naar *good global citizenship*. Het is ook een proces van *empowerment*, mondigheid, inspraak, je lot in eigen handen (kunnen) nemen, de maatschappelijke

en legale context creëren die ontwikkeling, als proces, bevordert.

Ontwikkeling is dus niet iets wat wij hebben en aan de anderen doorgeven. Het is evenmin een 'technisch' proces; het is niet waarden-en-normen-neutraal. Het is gedreven door ideologie. Het is een zaak van macht, van politiek dus. Heeft Olivier de Schutter, speciaal VN-rapporteur voor het recht op voedsel, niet al vaak onderstreept dat armoede en honger geen technisch maar een politiek probleem zijn?

Een kaduuk voertuig

Daarom is de uittrenturen gestelde vraag "draagt ontwikkelingshulp bij aan ontwikkeling?" eigenlijk de verkeerde vraag. Want natuurlijk, ontwikkelingshulp boekt positieve resultaten. Zonder twijfel. Dat ontbrak er nog maar aan, dat al dat geld en al die deskundigheid nergens voor gediend zouden hebben. Dat is dan ook het punt niet. Het punt is dit: als we ontwikkeling zien als het proces dat we hierboven beschreven, dan kan ontwikkelingshulp nooit meer zijn dan een duur en inefficiënt vehikel op een lange en tijdrovende omweg.

In de allereerste plaats is dat zo omdat ontwikkelingshulp schromelijk de 'maakbaarheid' van samenlevingen overschat. Ontwikkelingshulp gaat uit van de overtuiging dat we maatschappelijke, economische en politieke verandering in de door ons gewenste richting kunnen sturen door die te reduceren tot een reeks afzonderlijke interventies die gepland en gemonitord kunnen worden en waarvan we de impact kunnen meten. Dit is een opvatting die elke grond mist in de huidige stand van de sociale wetenschappen, inclusief de economie. Het volstaat dagelijks het wereldnieuws te volgen om te zien hoe complex, volatiel en onvoorspelbaar samenlevingen zijn, hoe kronkelend ze evolueren en hoe doelgerichte interventies daar weinig of geen vat op hebben. Alleen al in het veld van de ontwikkelingshulp vinden we tal van sprekende, en schrijnende, voorbeelden. Zie maar hoe de zaken uit de hand lopen in de Centraal Afrikaanse Republiek on-

danks jarenlange inspanningen van de *VN Peace Building Commission*. En waar staat 'onze' Congo na een halve eeuw hulpstromen even indrukwekkend als de Congostroom zelf?

Helpen? Liever niet

Ten tweede, en belangrijker nog, gaat ontwikkelingshulp voorbij aan de negatieve kanten van 'helpen'. Het kan onaangenaam klinken, maar helpen – helpen in het algemeen – houdt altijd grote risico's in op nefaste effecten. Dat is frustrerend, en we horen het met tegenzin, want we helpen zo graag. Helpen geeft ons een leuk gevoel omdat we voor onbetwistbaar waar aannemen dat, aangezien het doel van onze hulp goed is, helpen dus automatisch ook goed moet zijn. Terwijl dat beslist niet zo is. Zelfs als de bedoeling goed is, en zelfs als er ook positieve effecten zijn, heeft helpen altijd kwalijke kanten.

Helpen, zeker de hulp van het Westen aan 'de rest' is haast altijd geïnspireerd door een vorm van paternalisme: 'zij' kunnen het niet zonder ons, en dus moeten wij helpen. Daardoor komen de meeste hulpstromen tot stand op initiatief van de schenker, niet op vraag van de ontvanger. Dit gaat lijnrecht in tegen de overtuiging dat het beter is, zodra het maar enigszins kan, om mensen op eigen kracht hun eigen weg te laten vinden en hun doelen te laten bereiken – laat het met struikelen en opstaan zijn. Idee dat we vinden bij Amartya Sen, Ivan Illich en Albert Hirschman om alleen deze drie denkers te noemen. Daardoor draagt hulp zelden bij aan zelfverwerkelijking. Integendeel, het leidt tot hulpafhankelijkheid, en het ondergraaft het gevoel van eigenwaarde. Een volk dat ruim een halve eeuw na zijn onafhankelijkheid tegen bezoekers van de voormalige kolonisator blijft herhalen: "Il faut nous aider, papa", is manifest niet op de goede weg.

Bovendien vinden we het vanzelfsprekend dat wie hulp geeft ook inspraak krijgt in wat met zijn geld gebeurt. Dat kan logisch lijken, maar het brengt wel mee dat de donor – in casu het Westen – zijn maatschappelijk, economisch en politiek model opdringt terwijl dat niet noodzakelijk compatibel is met de lokale samenleving. De meeste hulpinterventies zijn in dat bedje ziek. Het opmerkelijkste voorbeeld is dat van Bill Gates. Met de kracht van zijn fortuin legt hij overal zijn visie op. Natuurlijk dat Bill ervan overtuigd is dat zijn maatschappijmodel het beste is: het is het model

waarin hij in één generatie de rijkste man van de wereld kon worden.

En dan is er het gevaar van misbruiken. Wat men gratis krijgt wordt meestal veel minder gewaardeerd dan wat men dankzij inspanningen zelf heeft verdiend. En dat leidt gemakkelijk tot inefficiënt of zelfs onterecht gebruik. Kijk maar, bijvoorbeeld, hoe moeilijk het is om misbruiken te vermijden als de overheid bij ons subsidies of fiscale voordelen geeft aan bedrijven. Dat risico heeft op zijn beurt geleid tot het installeren van een tussenschakel: omdat de donor inspraak wil en misbruiken wil voorkomen gaat hulp niet rechtstreeks naar de begunstigde maar via een of andere instelling. Over de decennia is daaruit de *aid industry* ontstaan. Die is een eigen leven gaan leiden en is exponentieel gegroeid, met de vele funeste gevolgen die elders uitvoerig beschreven zijn.

Om al die redenen moeten we heel terughoudend omspringen met hulp. Helpen moeten we alleen doen als er echt geen alternatief is. (En dat – het is goed dit te onderstrepen – kan vaak het geval zijn in noodsituaties). Daarbuiten echter moet helpen altijd het allerlaatste redmiddel zijn.

Hamer en spijkers

En dat is nu net waarom de *aid industry* zo fundamenteel fout zit. Helpen is haar lang leven. Ze heeft geen andere bestaansredenen. Ze kan niet anders dan helpen. Het is al vaak gezegd: voor wie alleen maar een hamer heeft is elk probleem een spijker. Voor de *aid industry* is elk probleem er een dat alleen met hulp, geld en technische bijstand, opgelost kan worden. Daarvoor is ze immers opgericht en daarop wordt ze afgerekend, door het publiek en door de politici die haar budget bepalen.

En via het budget sluipt een tweede euvel binnen: de prestaties van de *aid industry* worden gemeten aan de inputzijde. Dat kan niet anders want het is onmogelijk om een proportioneel causaal en kwantificeerbaar verband te vinden tussen hulpbestedingen en hun uitkomsten. De output meten en toetsen aan de input kan dus niet. En daarom gaat men eenvoudigweg meten wat wel meetbaar is, de input: hoeveel is er uitgegeven? Vandaar de algemeen verspreide aberratie om te geloven dat de hoogte van de bestedingen ons vertelt hoeveel inspanningen geleverd zijn ten bate

van ontwikkeling. Absurd. Geld uitgeven – helpen dus – wordt een doel op zich, het hoofddoel zelfs.

Even samenvatten. Ontwikkeling is niet iets wat wij in het Westen 'hebben' en aan 'de rest' (moeten) doorgeven al of niet via instellingen die daarvan hun stiel hebben gemaakt. De essentie van ontwikkeling is een proces. Dat proces is noch technisch, noch waardenvrij; het is ideologie; het is politiek. Menselijke samenlevingen zijn maar zeer gedeeltelijk 'maakbaar'; het effect van maatschappelijke ingrepen is zelden voorspelbaar. Helpen heeft veel negatieve gevolgen en kunnen we daarom beter achterwege laten, behalve natuurlijk waar mensen in nood verkeren.

Duizend bloemen

We moeten dus af van het begrip 'ontwikkelingshulp' want het botst met het correct begrip van wat ontwikkeling, als proces, is. Ontwikkelingshulp herleidt ontwikkeling tot de 'business' van een smal segment van de overheid en de civiele maatschappij, tot het exclusieve domein van (vermeende) ontwikkelingsdeskundigen. En dat terwijl ontwikkeling de zaak is van iedereen, van alle landen, van alle segmenten van de samenleving, van alle velden waarin mensen actief zijn. De weg daar naartoe loopt via communicatie, zorgen dat mensen en samenlevingen elkaar leren kennen, leren van elkaar, elkaars waarden, normen en doelstellingen leren kennen, individuen en organisaties laten samenwerken in win-winverbanden tussen gelijkwaardig actoren. Laat duizend bloemen bloeien. Laat mensen en organisaties, publiek en privé, initiatieven nemen om partnerships aan te gaan, om samen te werken, in alle velden, op alle niveaus.

40

Kunnen we daaraan bijdragen? Natuurlijk wel. De overheid moet zichzelf ontdoen van de ontwikkelingshulp, ophouden uitvoerder van programma's en verstrekker van subsidies te zijn, en in de plaats daarvan een beleid voeren van 'samenwerkingsontwikkeling': facilitator zijn, mensen en organisaties bij elkaar brengen, informatie geven over kansen voor internationale samenwerking, de billijkheid van de samenwerking bewaken, zorgen voor rechtvaardige internationale handels- en financiële systemen. En, uiteraard, afstappen van het idee dat we tot elke prijs moeten helpen. In die logica verdwijnt de eenzijdige geldstroom en daarmee ook het overwicht van de donor. We stappen over van donorlogica naar actorlogica. Een initiatief komt pas tot uitvoering als beide partners echt geïnteresseerd zijn en er hun belang in zien. Wat niet spoort met de lokale context krijgt geen kans. En blijkt het initiatief niet aan beide partners voldoening te schenken dan

verdwijnt het automatisch. Dat is pas echte samenwerking.

Een nieuw keitje in de amfibieënvijver? Misschien wel. En er zijn er nog meer. Aan argumenten geen gebrek.

Noten

1. Marcus Leroy bekleedde gedurende 35 jaar leidende posities in de Belgische ontwikkelingssamenwerking in Rwanda, Indonesië, Zaire/Congo, zuidelijk Afrika, Vietnam, Cambodja en de Filipijnen. Hij was ook actief bij de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de VN in New York. Dit opiniestuk dateert van 13 mei 2014.
-

Nieuws in het kort

Steven Dewulf, met een bijdrage van Kirsten Arnauts

De internationale straftribunalen

Steven Dewulf¹

Internationaal Strafhof

Maart: op 7 maart 2014 viel de uitspraak in de Katanga-zaak (Democratische Republiek Congo), waarin Trial Chamber II de beklaagde Germain Katanga schuldig achtte aan verschillende oorlogsmisdaden en een misdaad tegen de mensheid, al werd hij wel vrijgesproken voor andere tenlasteleggingen. Deze zaak – en de uitspraak – zorgden voor de nodige ophef, daar de aansprakelijkheidsvorm op grond waarvan Katanga uiteindelijk schuldig werd bevonden, gewijzigd werd tijdens het proces. Oorspronkelijk werd hij immers aangeklaagd als (mede)dader (op grond van art. 25 (3) (a) Statuut ISH), maar finaal werd hij schuldig gevonden door het Strafhof wegens “[contributing] to the commission (...) of (...) a crime by a group of persons acting with a common purpose” (art. 25 (3) (d) Statuut ISH). Dit gegeven zorgde voor onenigheid tussen de rechters: waar de meerderheid vond dat dit geen probleem was, had rechter Van den Wyngaert fundamentele kritieken op deze verandering. Ze betoogde dat deze wijziging tijdens de procedure ten gronde het proces oneerlijk maakte en een inbreuk vormde op de rechten van verdediging van Katanga. Daarenboven was er volgens haar geen bewijs “beyond reasonable doubt” waaruit de schuld van Katanga bleek. De uitspraak over de straf volgt nog op 23 mei 2014, al hebben zowel de beklaagde als de Aanklager reeds hoger beroep ingesteld. In een andere DRC-zaak – tegen Thomas Lubanga Dyilo – volgen de hoorzittingen in hoger beroep voor de Appeals Chamber overigens op 19 en 20 mei 2014.

April: op 10 april 2014 trad een overeenkomst tussen België en het ISH in werking aangaande de tijdelijke, voorlopige en voorwaardelijke invrijheidstelling van gedetineerden op Belgisch grondgebied. België is hiermee het eerste land dat zulke gedetineerden aanvaard.

April: in de Ruto en Sang-zaak (Kenia) blijken acht getuigen niet bereid om verdere medewerking te ver-

lenen aan het Hof, waarop Trial Chamber V (A) hun gedwongen verschijning heeft gevorderd en aan de autoriteiten van Kenia heeft gevraagd om hiervoor het nodige te doen. Dat het ISH zulke “subpoenas” kan uitvaardigen is allesbehalve vanzelfsprekend; dat de autoriteiten van Kenia zullen meewerken aan de uitvoering ervan is evenmin een zekere zaak. In de Al Bashir-zaak (Soedan) dreef het niet-meewerken van de DRC aan de arrestatie en overdracht van Al Bashir (deze bezocht de DRC immers in februari 2014) het Hof zelfs zo ver om dit te melden aan de VN-Veilighedsraad en de Assembly of States Parties (ASP), met het oog op het nemen van verdere maatregelen.

April: een preliminair onderzoek werd geopend door de Aanklager naar de situatie in Oekraïne, kort nadat de Oekraïense autoriteiten op 17 april 2014 een verklaring hadden afgelegd waarin Oekraïne de rechtsmacht van het ISH accepteerde voor misdrijven die beweerdelijk werden gepleegd op haar grondgebied tussen 21 november 2013 en 22 februari 2014 (art. 12, lid 3 Statuut ISH). De voorzitter van de ASP greep deze mogelijkheid aan om Oekraïne op te roepen om snel ook het gehele Statuut te ratificeren.

Mei: op 13 december 2013 ontving het ISH een communicatie van onder meer de “Freedom and Justice Party” uit Egypte – de partij van de voormalige president Morsi – om op grond van artikel 12 (3) Statuut ISH vermeende misdrijven die in Egypte zouden gepleegd zijn sinds 1 juni 2013 te onderzoeken. Niettemin werd deze vraag afgewezen, omdat de verzoekers niet de nodige *locus standi* hadden om op basis van artikel 12 (3) Statuut ISH een zaak aan het Hof voor te leggen. Immers bleken de verzoekers op het ogenblik van het indienen van dit verzoek de Egyptische staat niet officieel meer te vertegenwoordigen, waar nochtans enkel staten zaken kunnen verwijzen naar het ISH op grond van artikel 12 (3).

Mei: Op 13 mei 2014 liet Aanklager Bensouda ook weten het preliminair onderzoek naar de situatie in Irak te heropenen. Dit onderzoek was eertijds afgesloten in 2006, maar nu heeft de Aanklager nieuwe informatie gekregen met betrekking tot vermeende

oorlogsmisdaden – in het bijzonder systematisch misbruik van gevangenen – die gepleegd zouden zijn in Irak in de periode 2003-2008 en waarvoor leden van de strijdkrachten van het Verenigd Koninkrijk verantwoordelijk zouden zijn. Het is net die link met het Verenigd Koninkrijk waardoor het ISH deze mogelijke misdaden mag onderzoeken: Irak is immers zelf geen partij, maar het ISH is wel bevoegd voor misdrijven gepleegd door onderdanen van verdragspartijen zoals het VK (art. 12 (2) (b) Statuut ISH).

Joegoslavië-Tribunaal (ICTY)

April: de vermeende partijdigheid van rechter Harhoff, waarvoor in de Šešelj-zaak zelfs een speciaal panel is aangesteld, blijft voor beroering zorgen. De raadsleden van Žulpjanin en Staniši wierpen op dat er sprake was van een voortdurende vooringenomenheid die ook hun zaken hadden aangetast, en daardoor sprake was geweest van oneerlijke processen die nietig verklaard dienden te worden. Dit argument werd echter niet aanvaard door de Appeals Chamber.

April-mei: Trial Chamber I heeft op 15 april 2014 het verzoek van Ratko Mladi om hem vrij te spreken op grond van regel 98bis van Rules of Procedure and Evidence ICTY voor twee feiten van genocide en andere tenlasteleggingen in de aanklacht verworpen. In mei besloot de voorzitter daarop dat de verdediging in totaal 207,5 uren krijgt om te pleiten – wat overeenkomt met de periode die de Aanklager heeft gekregen om zijn zaak uiteen te zetten. De diensten van de Aanklager hebben hun pleidooien reeds in februari 2014 afgesloten.

Maart-april-mei: In de andere grote nog lopende zaak – tegen Radovan Karadžić – zijn de pleidooien van de verdediging reeds afgerond op 1 mei 2014. Karadžić had overigens zelf aan het Tribunaal gevraagd om een *amicus curiae* aan te stellen om een onderzoek te voeren naar beweerdelijke intercepties door de Amerikaanse autoriteiten van het interne en geheime mailverkeer van het ICTY. Het Tribunaal heeft dit verzoek, bij monde van rechter Moloto, afgewezen omdat er geen reden was om aan te nemen dat de Amerikaanse autoriteiten zich op een ongepaste wijze (*“in contempt”*) hebben gedragen.

Rwanda-Tribunaal (ICTR)

April: op 6 april 2014 werd herdacht dat exact twee decennia eerder de Rwandese genocide begon. Twintig jaar later is het mandaat van Rwanda-Tribunaal nage-

noeg beëindigd, waarbij in het bijzonder de Appeals Chamber zich nog dient te buigen over een aantal hangende zaken.

Prins Laurent aangeduid als VN ambassadeur

Kirsten Arnauts

Prins Laurent - © Photonews

Prins Laurent heeft een missie als Goodwill ambassadeur aanvaard bij de FAO (Food & Agriculture Organisation van de Verenigde Naties). Dit werd bevestigd door een woordvoerder van de Belgische koninklijke familie.

Het nieuws kwam kort nadat de prins met spoed was opgenomen in een ziekenhuis in Brussel op 21 maart, waar hij ook even in coma heeft gelegen. Als zijn gezondheid het toelaat, zal de prins voor vier dagen naar Rome afreizen eind juni als onderdeel van zijn missie.

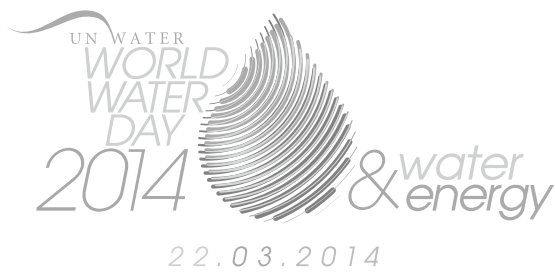
De FAO is een VN agentschap dat sociale en economische vooruitgang voor iedereen voorstaat, alsook het goede beheer van de natuurlijke rijkdommen in de wereld. Duurzaamheid en het uitroeien van de wereldwijde honger staan hoog op de prioriteitenlijst van Prins Laurent als VN Goodwill Ambassadeur. De prins werd gekozen omwille van zijn gekende toewijding voor milieubescherming, aldus de woordvoerder.

Verslag Wereldwaterdagevent 2014

Water heeft met energie te maken en energie heeft met water te maken. Dat was de centrale boodschap die de Verenigde Naties vooropstellen voor de internationale

Wereldwaterdag van 2014 en de rode draad tijdens het voorbijje Wereldwaterdagevent.

Bijdrage van de sprekers

In zijn welkomwoord gaf Michiel Van Peteghem, kabinetsadviseur van Minister Joke Schauvliege, aan dat in dit thema verschillende boodschappen aan bod komen. Water vraagt energie en energie vraagt water; de voorraden zijn beperkt en de vraag stijgt, water besparen is energie besparen, de armsten moeten dringend toegang krijgen tot zowel water als sanitaire voorzieningen en elektriciteit, het verbeteren van de water- en energie-efficiëntie is nodig, net zoals gecoördineerd, coherent en afgestemd beleid. De Vlaamse overheid boekt(e) vooruitgang op verschillende van deze punten bv. door het ter beschikking stellen van 15 m3 gratis drinkwater, door het laten vertegenwoordigen van alle experts bij het uittekenen van integraal waterbeleid en beheer en via maatregelen om de waterconsumptie te verminderen. Uiteraard blijft er nog veel werk te verzetten. Wereldwaterdag is een uitnodiging om actie te ondernemen: deze week vinden er ook tal van acties plaats bij onder meer bedrijven, ngo's en vzw's, scholen en de overheid. Met 2015 in zicht, het vooropgestelde einde van de MDG's, is dit event ook een uitnodiging extra energie te stoppen in watervoorziening, sanitaire voorzieningen, afvoer en behandeling van afvalwater en hygiëne. Ook de Vlaams Minister van Leefmilieu gelooft in concrete actie vanuit Vlaanderen en zal een nieuwe projectoproep lanceren in 2014 voor water- en sanitatieprojecten in het Zuiden.

Tim Bogaert van de FOD Buitenlandse Zaken gaf een overzicht van de ontwikkelingen op multilateraal niveau over ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling. Hoe de Millenniumdoelstellingen een concrete set van doelen vormen, met als tijdshorizon het jaar 2015. En hoe men volop nadenkt over en werkt aan een opvolger in de mogelijke vorm van duurzame ontwikkelingsdoelen en dit op alle niveaus (Verenigde Naties, EU, lidstaten) en met de verschillende betrokken maatschappelijke groepen. Dit proces moet zich uitkristalliseren op de algemene vergade-

ring van de Verenigde Naties in september 2015. In tussentijd dienen nog een aantal uitdagingen rond complexiteit, methodologie en de concrete plaats van milieu en duurzame ontwikkeling in het geheel aangegaan te worden.

Matthias De Moor van het Departement LNE van de Vlaamse overheid gaf een toelichting over concrete stand van zaken in de internationale onderhandelingen over water en energie. De verwachting is alom dat deze thema's als focus worden weerhouden voor het uitwerken van post 2015 doelen, al is op dit moment nog niets definitief. Het zouden aparte doelen kunnen worden, maar evengoed kunnen ze geïntegreerd worden in andere doelen zoals bv. armoedebestrijding of duurzame productie- en consumptie. Uitspraken als "Energy is central to sustainable development" en "water is at the core to sustainable development" doen deze onderwerpen stijgen op de internationale lijst van mogelijke toekomstige doelen, niet in het minste omdat ze gelinkt zijn, zowel met elkaar als met andere thema's.

Netwerking

In de speeddating die volgde, grepen de aanwezige organisaties, studenten en bedrijven de kans om andere experts en ervaringsdeskundigen te ontmoeten en uit te wisselen over thema's als integraal waterbeheer en energie, alternatieve en duurzame vormen van energie in ontwikkelingssamenwerkingsprojecten, overgang naar hernieuwbare energievormen, in het belang van de watervoorraden, energieverbruik bij het winnen en transporteren van water en het recupereren van energie bij afvalwaterstromen. Uit de conclusies kwamen een aantal zaken die ook daarna verder werden bediscussieerd en hier en daar werden ook contacten gelegd voor toekomstige samenwerking.

Dagvoorzitster Diane Verstraeten refereerde een paar keer naar de lijn in de hall, op weg naar 2015, het jaar dat werd vooropgesteld voor de realisatie van de Millenniumdoelstellingen. Lieve Dillen van het Departement LNE beschreef de lijn die het Vlaams Partnerschap aflegde van bij de start tot nu en wenste iedereen veel energie voor de laatste rechte lijn naar 2015.

Naar het verslag op de website van het Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling, www.watervoorontwikkeling.be

Leessuggesties

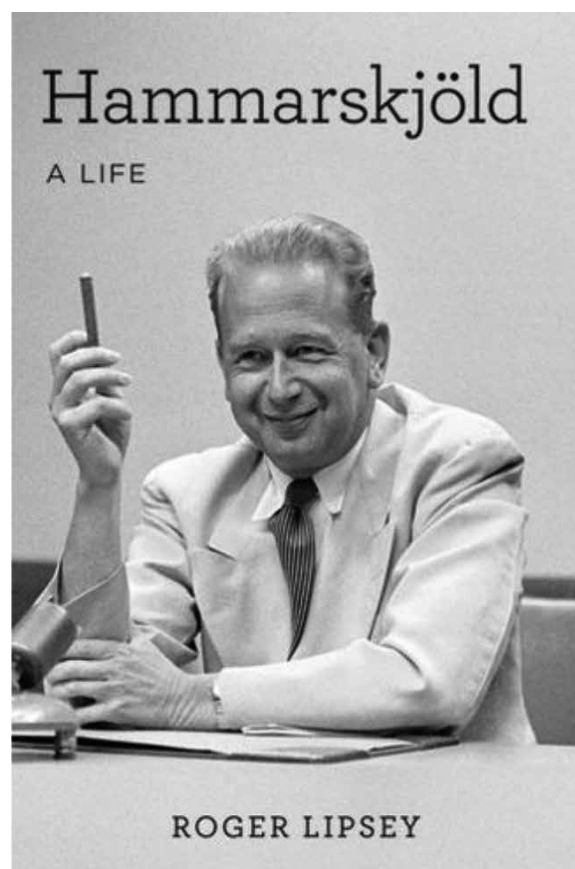
Onder de redactie van Sanderijn Duquet'

Ward Wilson. *Five Myths About Nuclear Weapons*. Houghton Mifflin Harcourt. 2013. 208 p. ISBN 978-0547857879

niet enkel enorme risico's inhouden, maar dat ze in essentie ook niet erg nuttig zijn.

Roger Lipsey. *Hammar skjöld: A Life*. University of Michigan Press. 2013. 760 p. ISBN 978-0472118908

Dag Hammarskjöld, de tweede Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, liet de wereld een bijzondere erfenis na. Deze biografie gaat in op Hammar skjöld's talenten als diplomatiek bemiddelaar en zet daarbij zijn tactisch en psychologisch inzicht in internationale relaties ruimschoots in de verf. Maar er is meer. Aan de hand van persoonlijke archieven, aantekeningen, briefwisselingen en zelfs een privédagboek, wordt de lezer een analyse voorgeschoteld van zowel

Wilson's boek neemt stelling in over het nut en belang van kernwapens. Hoewel het algemeen aanvaard is dat het produceren, testen en opslaan van kernwapens bijzonder gevaarlijke activiteiten zijn, wordt er ook regelmatig gesteld dat het bezit ervan (door de 'juiste' Staten) de wereld veiliger maakt. Aan de hand van vijf centrale stellingen toont de studie stap voor stap aan waarom de argumenten ter bevordering van nucleaire wapens falen. Met een heldere kijk op de wereldorde en op basis van zowel nieuwe informatie als historisch onderzoek, besluit Wilson dat kernwapens

de staatsman als de filosoof/visionair in Hammarskjöld. Het boek verschaft bovendien nieuwe inzichten in de wijze waarop Hammarskjöld's boodschap van vrede en hoop voor de mensheid vertaald kan worden in de huidige internationale context. De opvattingen van Hammarskjöld over de wereldorde worden mede levend gehouden door dit indrukwekkend werk.

Wereldbank. World Development Report (WDR) 2014: Risk and Opportunity - Managing Risk for Development. 362 p. Beschikbaar op <http://wdronline.worldbank.org/>

Jaarlijkse tekent de Wereldbank haar prioriteiten uit in een Wereld Ontwikkelingsrapport (WDR). Het thema van het ontwikkelingsrapport van 2014 is 'risicomanagement als instrument voor ontwikkeling'. Het rapport stelt dat de wereld de afgelopen 25 jaar een groot aantal veranderingen heeft doorgemaakt welke hebben geleid tot een hogere algemene levensstandaard. Vele landen bewandelden een pad van internationale integratie en zetten stappen in de richting van economische hervormingen, technologische modernisering en een ruimere democratische participatie. Mogelijkheden lijken eindeloos, maar een snel wijzigende wereld houdt ook risico's in. Financiële turbulenties, sociale onrust en milieuschade kunnen werkloosheid, criminaliteit en de verspreiding van ziektes in de hand wer-

ken. Het negeren van risico's inherent aan de ontwikkeling van economieën kan leiden tot crisissituaties die, op hun beurt, sociale en economische hervormingen in gevaar brengen. Bovendien treffen de gevolgen van slecht gemanagede risico's de armen vaak het hardst. Het WDR 2014 betoogt dat de oplossing er niet in bestaat om internationalisering af te wijzen of om risico's te vermijden, maar integendeel om staten voor te bereiden op de mogelijkheden en risico's die een wereld in evolutie met zich meebrengt.

Noten

1. Sanderijn Duquet is redactielid en doctoraal onderzoeker aan het Leuven Centre for Global Governance Studies en Instituut voor Internationaal Recht, KU Leuven. Ze bereidt een doctoraal proefschrift voor dat gefinancierd wordt door het Vlaams Steunpunt Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking.

Uw V(V)N-Agenda

door Kirsten Arnauts¹

De VVN-agenda

21 oktober	Stagelezing International Days Universiteit Gent
27-30 november	VVN Model United Nations

De VN-agenda

Om met stip in uw agenda te noteren:²

11 juli	Werelddag van de bevolking (UNDP decision 89/46)
18 juli	Internationale dag ter ere van Nelson Mandela (A/RES/64/13)
28 juli	Werelddag tegen hepatitis (WHO)
30 juli	Internationale dag van de vriendschap (A/RES/65/275)
1-7 augustus	Wereldwijde week van de borstvoeding (WHO)
9 augustus	Internationale dag van de wereldwijde inheemse volkeren (A/RES/49/214)
12 augustus	Internationale dag van de jeugd (A/RES/54/120)
19 augustus	Wereldwijde humanitaire dag (A/RES/63/139)
23 augustus	Internationale dag ter herinnering van de slavenhandel en de afschaffing ervan (Decision 8.2 van de 150ste sessie van de UNESCO Executive Board)
29 augustus	Internationale dag tegen nucleaire tests (A/RES/64/35)
30 augustus	Internationale dag van de slachtoffers van gedwongen verdwijningen (A/RES/65/209)
5 september	Internationale dag van de liefdadigheid (A/RES/67/105, draft A/67/L.45)
8 september	Internationale dag van de geletterdheid (UNESCO)
10 september	Werelddag ter preventie van zelfmoord (WHO)
12 september	Internationale dag voor Zuid-Zuid samenwerking (A/RES/58/220)
15 september	Internationale dag van de democratie (A/RES/62/7)
16 september	Internationale dag voor de bescherming van de ozonlaag (A/RES/49/114)
21 september	Internationale dag van de vrede (A/RES/36/67, A/RES/55/282)

46

Enkele belangrijke afspraken op de VN-vergaderagenda³

New York

7 – 18 juli	UNCITRAL, 47 ^{ste} sessie
21 juli – 5 september	Commissie omtrent de grenzen van het continentaal plat, 35 ^{ste} sessie
4 – 8 augustus	Intergouvernamenteel comité van experts in de financiering van duurzame ontwikkeling, vijfde sessie

3 – 8 september	Executive Board van UNDP/UNFPA/UNOPS, tweede gewone sessie
9 – 12 september	Executive Board van UNICEF, tweede gewone sessie
15 – 16 september	Executive Board van UN-Women, tweede gewone sessie
16 september – december	Algemene Vergadering, 69 ^{ste} sessie
22 september	Speciale sessie van de Algemene Vergadering omtrent de follow-up van het Programme of Action of the International Conference on Population and Development beyond 2014 (3 meetings)
22 – 23 september	Algemene Vergadering, High-level plenaire vergadering van de Algemene Vergadering, gekend als de World Conference on Indigenous Peoples

Genève

7 – 25 juli	Mensenrechtencomité, 111 ^{de} sessie
7 juli – 8 augustus	Commissie Internationaal Recht, 66 ^{ste} sessie, deel 2
7 – 11 juli	Mensenrechtenraad, Expertenmechanisme omtrent de Rechten van Inheemse Volkeren, 7 ^{de} sessie
7 – 25 juli	Seminarie Internationaal Recht, 50 ^{ste} sessie
8 – 10 juli	UNCTAD, Intergouvernementele groep van experts in mededingingsrecht en -beleid, 14 ^{de} sessie
12 – 30 augustus	Comité rond de eliminatie van discriminatie van vrouwen, pre-sessie werkgroep, 60 ^{ste} sessie
21 – 25 juli	Comité rond de Rechten van Personen met een Handicap, 10 ^{de} sessie
28 juli – 12 september	Ontwapeningsconferentie, deel 3
11 – 29 augustus	Comité rond de eliminatie van rassendiscriminatie, 85 ^{ste} sessie
25 – 29 augustus	Mensenrechtenraad, Werkgroep omtrent arbitraire detentie, 70 ^{ste} sessie
1 – 19 september	Comité rond de Rechten van het Kind, 67 ^{ste} sessie
1 – 5 september	Comité ter bescherming van de rechten van alle migrantenwerkers en hun familieleden, 21 ^{ste} sessie
8 – 26 september	Mensenrechtenraad, 27 ^{ste} sessie
15 – 19 september	Mensenrechtenraad, werkgroep omtrent gedwongen en onvrijwillige verdwijningen, 104 ^{de} sessie
15 – 26 september	Comité rond gedwongen verdwijningen, 7 ^{de} sessie

Wenen

21 – 25 juli	United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation, 61 ^{ste} sessie
18 – 29 augustus	Vorbereidende commissie voor de Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty Organization, werkgroep B, 43 ^{ste} sessie
15 – 19 september	IAEA, Algemene Conferentie, 58ste sessie

Elders

1 – 2 juli	Nairobi – United Nations Seminar on Assistance to the Palestinian People
17 september	Nairobi – UN-Habitat, Comité van de permanente vertegenwoordigers, 54 ^{ste} meeting
29 september – 3 oktober	Nairobi – UNEP Comité van de permanente vertegenwoordigers, 128 ^{ste} vergadering, samengenomen met het jaarlijkse subcomité van het Comité van permanente vertegenwoordigers van UNEP, tweede sessie
8 – 11 juli	Den Haag – Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens, Uitvoerende Raad, 76 ^{ste} sessie
21 juli – 1 augustus	Rome – ICSC, 79 ^{ste} sessie
1 – 4 september	Apia – Derde Internationale Conferentie omtrent Kleine Eilandstaten in Ontwikkeling
2 – 5 september	Costa Rica – Staten partij bij de Conventie omtrent Clustermunitie, 5 ^{de} meeting
15 – 19 september	Addis Ababa – Commissie rond Narcotische drugs, meeting van de hoofden van nationale drugsbestrijdingsagentschappen, Afrika, 24 ^{ste} meeting
17 – 18 september	Rome – IFAD, Executive Board, 112 ^{de} sessie

Noten

1. Hoofdredacteur van Wereldbeeld.
 2. Voor een volledig overzicht van alle dagen en weken zie respectievelijk:
<http://www.un.org/en/events/observances/days.shtml> en
<http://www.un.org/en/events/observances/weeks.shtml>.
 3. Voor een volledig overzicht van alle VN vergaderingen en conferenties zie:
<http://conf.un.org/DGAACS/Meetings.nsf>.
-

De Verenigde Naties

Voornaamste VN-Organen

Algemene Vergadering

Subsidiare Organen

Hoofd- en andere zittingsgebonden commissies
Ontwapeningscommissie
Menserenrechtenraad
Commissie voor Internationaal Recht
Permanente comités en ad hoc organen

Programma's en Fondsen

UNCTAD VN-Conferentie inzake Handel en Ontwikkeling
• ITC Internationaal Handelscentrum (UNCTAD/WTO)
UNDP VN-ontwikkelingsprogramma
• UNCDF VN-Kapitaalontwikkelingsfonds
• UNV/VN-Vrijwilligers
UNEP VN-Milieuprogramma
UNFPA VN-Bevolkingsfonds
UN-HABITAT VN-Centrum voor Menselijke Nederzettingen
UNHCR Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen
UNICEF Kinderfonds van de Verenigde Naties
UNODC VN-Bureau voor Drugs en Criminaliteit

UNRWA¹ VN-Agentschap voor Hulp aan de Palestijnse Vluchtelingen in het Nabije Oosten
UN-Women VN-Eenheid voor Gendergelijkheid en de Empowerment van Vrouwen
WFP Wereldvoedselprogramma

Onderzoeks- en opleidingsinstellingen

UNICRI VN-Interregionaal Criminologisch en Juridisch Onderzoeksinstuut
UNIDIR VN-Onderzoeksinstuut voor Ontwapeningsvraagstukken
UNITAR VN-Instituut voor Opleiding en Onderzoek

Andere VN-Entiteiten

UNAIDS Gezamenlijk VN-Programma voor HIV/AIDS
UNISDR Internationale Strategie van de VN voor de Beperkings van het Risico op Rampen
UNOPS VN-Bureau voor Projectondersteunende Diensten

UNRISD VN-Onderzoeksinstuut voor Sociale Ontwikkeling
UNSSC VN-Statcollege
UNU Universiteit van de Verenigde Naties

Veiligheidsraad

Subsidiare Organen

Comité voor Terrorismebestrijding
Internationaal Straftribunaal voor Rwanda (ICTR)
Internationaal Straftribunaal voor het voormalige Joegoslavië (ICTY)

Subsidiar Adviesorgaan

VN-Commissie voor Vredesopbouw

Aanverwante Organisaties

CTBTO Voorbereidende Commissie van de Verdragsorganisatie voor een Alomvattend Verbod op Kernproeven
IAEA² Internationaal Agentschap voor Atoomenergie
OPCW Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens
WTO Wereldhandelsorganisatie

Economische en Sociale Raad

Functionele Commissies

Misdadpreventie en Strafrecht
Verdoevende Middelen
Bevolking en Ontwikkeling
Wetenschap en Technologie voor Ontwikkeling
Sociale Ontwikkeling
Statistiek
Status van de Vrouw
Duurzame Ontwikkeling
VN-Forum voor Bossen

Regionale Commissies

ECA Economische Commissie voor Afrika
ECE Economische Commissie voor Europa
ECLAC Economische Commissie voor Latijns-Amerika en het Caribisch Gebied
ESCAP Economische en Sociale Commissie voor Azië en het Stille Zuidzeegebied
ESCWA Economische en Sociale Commissie voor West-Azië

Andere Organen

Comité voor Ontwikkelingsbeleid
Comité van Experts inzake Openbaar Bestuur
Comité voor Non-Gouvernementale Organisaties
Permanent Forum voor Inheemse Aangelegenheden
VN-Groep van Experts inzake Geografische Namen
Andere zittingsgebonden en permanente comités en expert-, ad hoc en verwante organen

Gespecialiseerde organisaties³

ILO Internationale Arbeidsorganisatie
FAO Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties
UNESCO Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
WHO Wereldgezondheidsorganisatie
Wereldbankgroep
• IBRD Internationale Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling ('Wereldbank')
• IDA Internationale Ontwikkelingsmaatschappij
• IFC Internationale Financieringsmaatschappij
• MIGA Agentschap voor Garanties op Multilaterale Investerings
• ICSID Internationaal Centrum voor de Beslechting van Investeringsgeschillen

IMF Internationaal Monetair Fonds
ICAO Organisatie voor de Internationale Burgerluchtvaart
IMO Internationale Maritieme Organisatie
ITU Internationale Telecommunicatie Unie
UPU Wereldpostunie
WMO Wereld Meteorologische Organisatie
WIPO Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom
IFAD Internationaal Fonds voor Landbouwontwikkeling
UNIDO Organisatie van de Verenigde Naties voor Industriële Ontwikkeling
UNWTO Wereld Toerisme Organisatie

Secretariaat

Internationaal Gerechtshof

Departementen en Bureaus

EOSG Uitvoerend Bureau van de Secretaris-Generaal
DESA Departement voor Economische en Sociale Aangelegenheden
DFS Departement voor Ondersteuning van Activiteiten op het Terrein
DGACM Departement voor de Algemene Vergadering en Conferentiemanagement
DM Departement Managementaangelegenheden
DPA Departement Politieke Aangelegenheden

OSAA Bureau van de Speciale Adviseur voor Afrika

SRS/CAAC Bureau van de Speciale Verantwoordelijke van de Secretaris-Generaal voor Kinderen in Gewapende Conflicten
UNODA Bureau voor Ontwapeningsaangelegenheden
UNOG VN-Bureau te Genève
UN-OHRLS VN-Bureau van de Hoge Verantwoordelijke voor de Minst Ontwikkelde Landen
UNON VN-Bureau te Nairobi
UNOVN-VN-Bureau te Wenen

Opmerkingen:

- UNRWA en UNIDR brengen enkel verslag uit aan de Algemene Vergadering.
- Het IAEA brengt verslag uit aan de Veiligheidsraad en de Algemene Vergadering.
- Gespecialiseerde organisaties zijn autonome organisaties die met de VN en andere samenwerken via het coördinerende systeem van ECOSOC op intergouvernementeel niveau, en via de Coördinerende Raad van Hoofddirecturen op het secretariaatsniveau. Dit onderdeel is gerangschikt volgens de volgorde van de oprichting van deze organisaties als gespecialiseerde organisaties van de Verenigde Naties.
- De Truistschapsraad werd inactief op 1 november 1994 bij de onafhankelijkheid van Palau, het laatste overblijvende VN-Truistsgebied, op 1 oktober 1994. Dit is geen officieel document van de Verenigde Naties, noch is het bedoeld om allesomvattend te zijn.

VN-KANTOREN IN BELGIË

UN Office Brussels
VN-Kantoren in België
Bureau te Brussel
www.unbrussels.org

UNU
Universiteit van de VN
www.cris.unu.edu

UN WOMEN
VN-eenheid voor Gendergelijkheid en de Empowerment van Vrouwen
www.unwomen.org

OHCHR
Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten.
www.europe.ohchr.org

WFP
Wereldvoedselprogramma
www.wfp.org

WMO
Wereld Meteorologische Organisatie
www.wmo.int

UNHCR
Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen Regionaal Bureau voor België, Luxemburg en de Europese Instellingen
www.unhcr.org

UNDP
Ontwikkelingsprogramma van de VN
www.undp.org/eu

UNISDR
De internationale strategie van de Verenigde Naties voor de beperking van het risico op rampen
www.unisdr.org/europe

DFS: Departement voor Ondersteuning van Activiteiten op het Terrein
DPKO: Departement Vredesoperaties
DPA: Departement Politieke Aangelegenheden
www.un.org/en/peacekeeping/about/dfs
www.un.org/en/peacekeeping/
www.un.org/depts/dpa

WHO
Wereldgezondheidsorganisatie
www.who.int

IOM
Internationale Organisatie voor Migratie
www.belgium.iom.int

FAO
Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN, Verbindingsbureau met de EU en België
www.fao.org

UNFPA
Bevolkingsfonds van de VN
www.unfpa.org

UN OCHA **UNOCHA**
Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Zaken van de VN, Verbindingsbureau met EU/NAVO en andere relevante EU Instellingen en NGO's
www.ochaonline.un.org

UNICEF
Kinderfonds van de VN
www.unicef.org

UNEP
Milieuprogramma van de VN, Verbindingsbureau voor de Europese Unie
www.unep.org

UN ODC **UNODC**
VN-Bureau voor Drugs en Criminaliteit
www.unodc.org

UNIDO
Organisatie van de Verenigde Naties voor Industriële Ontwikkeling
www.unido.org

Wereldbankgroep
www.worldbank.org

UNRIC
Regionaal Informatiecentrum van de VN
www.unric.org

ILO
Internationale Arbeidsorganisatie
Bureau voor de Europese Unie en de Beneluxlanden
www.ilo.org/brussels

UN-HABITAT
VN-Centrum voor Menselijke Nederzettingen, Verbindingsbureau met de Europese Unie en België
www.unhabitat.org

UNRWA
VN-Agentschap voor hulp aan de Palestijnse vluchtelingen in het Nabije Oosten
www.unrwa.org

UNAIDS
Gezamenlijk VN-Programma voor HIV/AIDS
www.unaids.org

UNESCO
Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
www.unesco.org

UNOPS
VN-Bureau voor Projectondersteunende Diensten
www.unops.org